

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Filozofická fakulta

Ústav romanistiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

System minulých časů současné francouzštiny ve
srovnání s češtinou (korpusová analýza – Intercorp)

Autor: Bc. Monika Boháčová

Studijní obor: Románská filologie: Francouzský jazyk + Italský jazyk

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Ročník : 3.

2011

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne.....

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce panu PhDr. O. Peškovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, které mi při psaní práce velmi pomohly, a za čas, který vedení mé práce věnoval.

Zároveň bych ráda vyjádřila poděkování svým rodičům za dlouhodobou podporu a pomoc při studiu.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá systémem francouzských minulých časů. Cílem práce je detailně popsat, jaké jsou možnosti při vyjadřování minulého času ve francouzském a českém jazyce.

Je rozdělena do dvou hlavních částí, jež tvoří 4 kapitoly. První část, rozdělená do třech kapitol, se snaží teoreticky popsat, jak dochází k tvorbě minulých časů ve francouzském jazyce, jaké je jejich užití, a jaké jsou mezi nimi rozdíly. Věnuje se i vyjádření minulosti v jazyce českém a problematice vidu.

V praktická části, která je zpracovaná v paralelním korpusu Intercorp, se práce snaží obhájit teoretické poznatky z části první.

Klíčová slova : Francouzské minulé časy

Minulý čas v českém jazyce

Vid (aspect)

Analýza

Intercorp

Annotation

This Bachelor`s thesis explores the system of past times of the French language. The aim of this work is to describe in detail what the possibilities are in expressing the past time in the French and Czech language.

It is divided in two main parts which are composed of 4 chapters. The first part, divided in three chapters, describes how in theory the past times are formed in French, what there usage is and what the key differences between them are. It also addresses the issues of expressing the past in the Czech language and the problematic of perfective or imperfective aspect.

In the practical part which is processed in a parallel body Intercorp the thesis aims to justify the theoretical findings of the first part.

Key words : Past tenses in French

Past tense in Czech

Aspect

Analysis

Intercorp

Obsah:

Úvod.....	8
1. Systém minulých časů ve francouzském jazyce	10
1.1. Čas.....	10
1.2. Minulé časy ve francouzštině.....	12
Děj můžeme pomocí slovesa vyjádřit ve třech časových rovinách, a to:	12
1.2.1. Le passé composé	12
1.2.2. L'imparfait	15
1.2.3. Le passé simple	17
1.2.4. Le plus-que-parfait.....	19
1.2.5. Le passé antérieur	20
1.2.6. Passé récent.....	20
1.3. Souslednost časová.....	21
2. Minulý čas v českém jazyce	22
3. Vid slovesný (aspekt).....	22
4. Paralelní korpus Intercorp.....	29
4.1. Vlastní korpusová analýza	29
4.1.1. Être.....	31
4.1.2. Avoir	42
4.1.3. Chercher.....	49
4.1.4. Trouver.....	55
4.1.5. Pouvoir.....	63
4.1.6. Devenir.....	65

4.1.7. Tomber.....	67
4.1.8. Travailler.....	69
4.1.9. Soigner.....	71
4.1.10. Écrire.....	72
Závěr.....	75
Résumé.....	78
Bibliografie.....	80

Úvod

Francouzský jazyk jako jeden z jazyků románských je českým mluvčím poněkud vzdálen. Toto je způsobeno nejen geografickou polohou obou zemí, ale především jazykovou strukturou francouzštiny, ať již hovoříme o odlišnostech fonetických či morfologických. Jako nejobtížnější část při studiu tohoto jazyka se však dle mých postřehů studentům jeví právě systém slovesných časů.

Téma své práce jsem si po pečlivém uvážení vybrala z podobných důvodů – i mne pronikání do tajů francouzštiny stálo, alespoň v počátku, mnoho úsilí. Cílem předkládané bakalářské práce bude co nejsrozumitelněji a přitom co nejkompaktněji objasnit fungování francouzských minulých časů, jejich tvorbu a způsob použití.

Bakalářská práce se pokusí odpovědět na to, zda existuje nějaká podobnost ve vyjádření minulosti v obou srovnávaných jazycích, a pokud ano, tak jaká. Zaměřím se však nejen na teoretický výklad, protože tento byl zpracován již nesčetněkrát. Toto téma bylo uchopeno již mnohými autory a mnohem komplexněji, než je v možnostech této bakalářské práce. Předkládaný text by neměl sloužit pouze jako parafrázování známých a hodnotných gramatických děl; jeho přínos by měl spočívat především v porovnání s jazykem českým a v zjištění nejmarkantnějších rozdílů ve vyjadřování minulosti.

Cílem práce je nejdříve teoreticky popsat způsob tvoření minulosti v obou jazycích, upozornit na jednotlivé odlišnosti, a poté se pomocí paralelního korpusu Intercorp pokusit objasnit, jaký byl zvolen způsob k překladu hledaných výrazů, jak často docházelo k překladům pomocí určitého slovního obratu v českém jazyce, nebo jak často byl volen obrat jiný. Celá práce může a klade si za cíl pomoci lépe si uvědomovat rozdíly mezi oběma jazyky a volit správné možnosti ať už při překladu nebo při aktivním používání.

Svou práci započnu teoretickým výkladem francouzských časů. Nezapomenu nejen na objasnění funkce a použití jednotlivých časů, ale pokusím se zastavit již u samotného slovesa. Je jistě potřeba zmínit rozdíl mezi vnímáním a určováním sloves v obou jazycích. Problém nastává například u kategorie vidu, kdy v českém jazyce určujeme slovesa dokonavá a nedokonavá. Ve francouzštině toto rozlišení můžeme určit

např. díky opozici dvou minulých časů. Toto rozlišení bych ve své práci také ráda zmínila. Dalším problémem pro českého mluvčího je poměrně zvláštní jev, tzv. souslednost časová, která velice komplikuje správné chápání textu a dochází tak často k jeho mylným interpretacím. Je nutno tuto skutečnost nějak promítnout do překladu a umět s ní pracovat. Pokud překladatel tento fakt nerespektuje, může docházet (a většinou i dochází) ke špatné interpretaci, což působí značně nehezky a někdy i zmateně.

Práce bude rozčleněna do čtyř částí. V první části bych se ráda zabývala, jak je již zmíněno výše, teoretickým výkladem slovesných časů, tj. jejich užitím ve francouzském jazyce, a i jejich tvořením.

Ve druhé části bych se snažila stejným způsobem vyložit způsob vyjadřování minulého času v jazyce českém. Je jistě patrné, že český jazyk, na rozdíl od jazyka francouzského, nedisponuje tak bohatým systémem časů. V této části se pokusím popsat možnosti češtiny při vyjadřování minulosti, i když nejsou tak bohaté jako ve francouzštině.

Třetí kapitola se bude věnovat vidu, kterému jsem se rozhodla vyčlenit v práci samostatný prostor.

Ve čtvrté části bych předešlý teoretický výklad ráda ověřila v praxi. K tomu mi poslouží paralelní korpus Intercorp, ve kterém se zaměřím na způsoby vyjadřování minulosti v obou jazycích, jejich rozdílnost a možnost jejich překladu, které se právě budu snažit demonstrovat na získaných datech z korpusu. Výsledkem práce by mělo být porovnání systému obou jazyků a zjištění jak (a kde) dochází k odlišnostem při tvoření minulých časů a dále zjištění prostředků, kterými jsou nejčastěji překládány ty francouzské minulé časy, jejichž přímé ekvivalenty v českém jazyce neexistují.

Co se týká zdrojů mé práce, po celou dobu mi bude oporou největší a zřejmě nejznámější francouzská gramatika *Le bon usage* autorů Maurice Grevisse a André Goosse (13. vydání, 2006) Podobnou službu mi prokázala i neméně známá *Grammaire méthodique du français* od Martina Riegela, Jeana-Christopha Pellata a René Rioula (2008). Při nastudování problematiky aspektu jsem využila velmi užitečnou publikaci autorky Danielle Leeman-Bouix – *Grammaire du verbe français : des formes au sens : modes, aspects, temps, auxiliaires* (2002). Pro část práce pojednávající o českém jazyce jsem využila *Akademické mluvnice češtiny*, a to jejího druhého dílu.

Při praktické části jsem použila paralelní korpus Intercorp dostupný na stránkách Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

1. Systém minulých časů ve francouzském jazyce

Abychom mohli lépe porozumět složitému systému minulých časů ve francouzštině, považuji za důležité objasnit, jak se vůbec chová francouzské sloveso. Samozřejmě u něj určujeme osobu, číslo, čas a způsob. Kategorii vidu, tak, jak ji známe z jazyka českého, ve své podstatě ve francouzštině neurčujeme. Proto bych se u této kategorie ráda pozdržela v samostatné kapitole, která bude tomuto jevu věnována.

1.1. Čas

Bakalářská práce bude, jak bylo řečeno výše, pojednávat o minulých časech. Co to ale vlastně je čas? Existují vůbec nějaké způsoby jak ho popsat? Čas totiž můžeme vnímat buď absolutně, nebo relativně. Časy absolutní jsou tedy označeny vzhledem k okamžiku promluvy, časy relativní jsou popsány prostřednictvím jiného děje. Tedy současnost s okamžikem promluvy označujeme jako čas absolutní, ale současnost vzhledem k okamžiku jiného děje (tzn. současnost například s dějem minulým) je označována jako čas relativní.

Slovesný čas je jazyková formulace toho, jak mluvčí zařazuje vyjadřovaný děj do časového pásma, jehož orientačním středem je jeho vlastní aktuální přítomnost („okamžik“ projevu) Slovesný čas je tedy odlišný od času objektivního (fyzikálního).¹ Termín „čas“ tedy můžeme považovat za poněkud nejasný. Je vždy třeba čas blíže vymezit, protože, jak bylo zmíněno výše, může vyjadřovat dvě věci. Tedy pokud např. zmíníme současnost, může se jednat o prostý prézens, ovšem pokud míníme např. současnost s dějem minulým, hovoříme zde již o druhém typu vnímání času. Tedy jeden úsek děje můžeme vyjádřit různými slovesnými časy (s menšími či většími významovými rozdíly), stejně tak jako můžeme tvrdit, že jeden slovesný čas může vyjádřit i minulost i přítomnost. Tedy např. ve větě *„Il partait lorsque le téléphone sonna“*² vidíme jasnou minulost - Odešel, když zazvonil telefon. Ovšem ve větě *„Si tu étais ici, quel bonheur!“*³ se jedná o podmínkovou větu 3. typu se závazným použitím l'imparfait po „si“. Zde už vnímáme význam jako současný. Věta *„Il serait heureux s'il*

¹ Šabršula 1966:66

² Riegel, Pellat, Rioul 1994:289

³ Tamtéž.

réussissait à son examen“⁴ dokonce nese význam budoucnosti. Tedy : Byl by šťastný, kdyby uspěl u zkoušky.

Označení (názvosloví) slovesných časů vždy přesně nekopíruje čas označované skutečnosti, jak vyplývá z výše zmíněného. Tedy budoucí čas nemusí nutně vyjadřovat čas ve futuru, ale i v minulosti. Např. ve větě „*Je ne trouve pas le chocolat; ce sera Claire qui l'aura mangé*“.⁵ se evidentně o budoucnost nejedná. Zde je vyjádřen děj v minulosti.

Čas je obecně vnímán jako osa, která směřuje zleva doprava, a která je ve prostřed přetnuta. Toto přetnutí značí přítomnost, okamžik promluvy. Vzhledem k němu se tedy může jednat o minulost, přítomnost, či budoucnost. Jak jsem již naznačila výše, toto uspořádání lze zpochybnit.

Časovou osu si můžeme představit jako přímku, na které jsou umístěny dva důležité body – bod okamžiku promluvy a bod události. To znamená, že okamžik, od kterého se děj odehrává, nemusí nutně začínat okamžikem promluvy, což je zřejmě jasné. Okamžik promluvy by tedy započal děje v přítomnosti. Bod události může značit ať již událost v minulosti, či v budoucnosti. Pokud nastane 1) shoda, v praxi to vypadá tak, že bod události a bod okamžiku promluvy se shodují, např. „*En ce moment, je travaille*“.⁶ Druhou možností je 2) že se body neshodují a tehdy dochází k posunům v čase. Bod okamžiku události se může nacházet před bodem okamžiku promluvy, a tehdy se děj odehrává v čase minulém. Pokud je tedy bod události za bodem okamžiku promluvy, odehrává se děj přirozeně v čase budoucím.

Okamžik promluvy tedy roztíná pomyslnou osu a dělí minulost od budoucnosti. Tedy v tomto okamžiku jsme schopni děje popsat jako minulé (protože už nejsou přítomnými) či budoucí. Dá se říci, že minulost a budoucnost nemají naprosto stejné postavení. Děje v minulosti se totiž naprosto jistě odehrály, vyznačují se jistotou a realitou, která se doopravdy stala, kdežto budoucnost můžeme popisovat jen nejistě. Je to prostor pro děje, které se snad stanou, panuje zde tedy nejistota. I proto jsou minulé časy ve francouzštině o tolik bohatší než vyjádření budoucnosti. Velké množství minulých časů slouží k velmi detailnímu, podrobnému popisu děje, který lze charakterizovat.

⁴ Riegel, Pellat, Rioul 1994: 289

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

Jak však zmiňují Riegel, Pellat a Rioul ve své gramatice, H. Reichenbach uvádí, že k rozdělení časové osy je důležitý ještě jeden bod, a to bod, který uvádí jako „*le point de référence*.“⁷ Tento bod tedy umožňuje rozdělení do třech etap děje a především objasňuje důvody používání složených časů. Tento je určován kontextem nebo příslovci času. V časech jednoduchých se tento „*point de référence*“ kryje společně s bodem události, zatímco v časech složených se oba odlišují. Dá se také říci, že časy jednoduché vstupují do vzájemné opozice s časy složenými.

1.2. Minulé časy ve francouzštině

Děj můžeme pomocí slovesa vyjádřit ve třech časových rovinách, a to:

- předčasnost (antériorité) - používají se minulé časy (les temps du passé)
- současnost (simultanéité) - odpovídá přítomný čas (le présent)
- následnost (posteriorité) - odpovídající časy budoucí (les temps du futur)

Minulé časy můžeme rozlišit podle způsobu tvoření:

- a) Časy jednoduché (les temps simples)
- b) Časy složené: (les temps composés)

Časy složené jsou využívány spíše v mluvě, časy jednoduché oproti tomu v literárních textech.⁸ V následující kapitole bych ráda pojednala o jednotlivých typech minulých časů, jichž je ve francouzském jazyce několik. Budu se přidržovat francouzského pojmenování.

1.2.1. Le passé composé

Tento hlavní vyprávěcí děj bývá česky označován jako minulý čas složený nebo také jako složené perfektum. Způsobem tvoření tedy spadá do časů složených. Vyjadřuje předčasnost děje vzhledem k přítomnosti a označuje děj, který byl v minulosti dokončen.

Tuto složenou formu vytvoříme pomocným slovesem vyčasovaným v indikativu přítomnosti a minulým příčestím plnovýznamového slovesa (v některých

⁷ Riegel, Pellat, Rioul 1994:290

⁸ Převzato ze <http://www.etudes-litteraires.com> dne 5.2.2011

případech může docházet ke shodě v rodě a čísle). K vytvoření je tedy nezbytná znalost sloves „être“ a „avoir“, jichž se využívá jako pomocných sloves. Při tvorbě přičestí minulého je potřeba si uvědomit slovesnou třídu, pod kterou dané plnovýznamové sloveso spadá. Pokud sloveso zařadíme do první třídy, tedy do té končící na – er, bude tato koncovka nahrazena koncovkou – é (tedy parler-parlé). Pokud sloveso spadá do druhé třídy, tedy do třídy končící na – ir, změní se koncovka přičestí na -i (finir-fini). Co se týká sloves 3. třídy slovesné, vyznačují se nepravidelnostmi, které je třeba ovládat z paměti.

Shoda

Při užívání a tvoření tohoto typu minulého času je nutné dbát přísných pravidel, např. co se týká shody. Kromě shody se slovesem être tato existuje i u slovesa avoir, ale pouze v případě, že se ve větě nachází předmět ženského rodu (femininum), případně předmět v plurálu nebo feminina plurálu a tento předmět se vyskytuje před pomocným slovesem avoir. K tomu může například dojít, pokud je toto femininum zastoupeno zájmenem.

C'est l'amie que j'ai vue hier. Je les ai vus. (pokud by se jednalo o plurál slova amie)

Co se týká slovesa être, tam je shoda povinná. Pokud použijeme toto pomocné sloveso, musíme dbát na shodu u přičestí minulého a to v rodě a čísle. Pokud se jedná o shodu v plurálu, je nutno připojit koncovku -s, pokud se jedná o femininum je nutno doplnit -e, a pokud se jedná o shodu ve femininu plurálu, musíme přidat koncovkou -es.

Je suis arrivée. (Přijela jsem)

Nous sommes arrivés. (Přijeli jsme)

Elles sont arrivées. (Ony přijely)

Passé composé vyjadřuje tři základní skutečnosti⁹.

Především se jedná o to, že popisuje děj, který vyjadřuje ukončenost, tedy dokonavý vid, v případě českého jazyka. Tato dovršenost děje se posuzuje vzhledem k okamžiku promluvy. Tento děj je tedy ukončený a do přítomnosti nezasahuje. Ve větě

⁹ Riegel, Pellat, Rioul 1994:301

J'ai envoyé une lettre je zřejmě, že dopis je odeslán a já ho více nevlastním. Tedy děj v minulosti ukončený.

Druhou moznost i je, že tento děj je dán do opozice s časem p itomn ym a zde vyjadřuje předčasnost vzhledem k ději v p itomn em čase např. „*Quand il a d ejeun e, César fait la sieste.*“¹⁰ Zde je evidentní, že děj, kdy César sn idal, je vzhledem k okamzniku promluvy jíž ukončený. K vyjádření určitých významů se může vyskytnout *passé composé* na místo p itomn eho času a to v případech, kdy je kladen důraz na to, aby byla opravdu vyjádřena předčasnost. Například 1) v podmínkových souvětích orientovaných do budoucnosti může *passé composé* nahradit p itomn y  as , pokud se jedná o podtrhnutí ukončenosti děje vedlejn i věty, která předcházela ději věty hlavní : „*Si vous n'avez pas trouvé demain la solution à ce probléme, je vous l'expliquerai.*“¹¹ 2) *Passé composé* můžeme naleznout i ve větách, ve kterých je snaha vyvolat zdání budoucnosti: „*J'ai fini dans cinq minutes.*“¹² Takto je prezentovaná skutečnost vnímána jako jíž neodvratná, takze je na ni jíž nahlíženo jako na ukončenou (ačkoliv se odehraje ař v budoucnosti). 3) Vyjádření v seobecn e pravdy také může být tvořeno v *passé composé*. V etn y člen, který blíže ur čuje  as, může naznačit nadčasový charakter výpovědi. „*Des rhinoc eros dans le pays, cela ne s'est jamais vu!*“¹³ (Ionesco) Tohoto času lze využít i proto, že zkrátka skutečnost, kterou popisujeme, jíž byla v minulosti ověřena.

Třetím způsobem užití *passé composé* je označení časů minulých. Pokud se vrátíme zpět k  asov e ose, tak v tomto případě se bod události se posunul před moment okamzniku promluvy. Nahrazuje tedy *passé simple*, který z b ežn e mluvené francouzštiny  pln e vymizel. Tento  as je schopen tvořit opozici s *l'imparfait*, pokud jsou zachovány podobn e podmínky, které by platily pro *passé simple*, tedy, že *passé simple* je čas události v minulosti. Přesto je vřak potřeba brát na zřetel skutečnost, že tyto dva  asy nejsou voln e zam eniteln e. Při pouz it i *passé composé* totiž není skutečnost tak velmi vzdálená od p itomnosti, jako by tomu bylo v opačném případě. Mluv ci tím může dát najevo, že se děj, podle jeho uvážení, neodehrává ve vzd alen e minulosti, nýbrž že mezi dějem minulým a současným může existovat ur cit e spojení. Podle Francouzské mluvnice¹⁴ se vřak dozvíme, že hlavních významů *passé composé* může být pět.

¹⁰ Riegel, Pellat, Rioul 1994:302

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Hendrich, Radina, Tláskal 2001

1) Děj jednorázový, který byl v minulosti ukončený. „*Nous sommes rentrés*“. 2) Minulý děj, který se odehrál pouze jednou a je přesně vymezeno jeho trvání. „*J'ai fait ce travail pendant dix ans.*“ 3) Může se jednat o minulý děj, který se opakoval a počet jeho opakování je vyjádřen přibližně. „*Je le lui ai dit trois fois*“. 4) Jev, o kterém jsem se vyjádřila výše, tedy děj, který bude ukončen ve velmi blízké budoucnosti „*Encore quelques minutes et nous avons fini de déjeuner*“. 5) Poslední bod se týká podmínkových vět, kde se nahrazuje složeným perfektem předbudoucí čas, tedy: „*Si demain soir Marie est entrée, nous irons voir les Dupont*“.

1.2.2. L'imparfait

Tento slovesný čas označuje děj, který se odehrává v minulosti. Může mít časový význam, v případě, že děj se skutečně odehrává v minulosti, a význam přenesený (význam způsobový), pokud je na děj nahlíženo jako na součást podmínkového souvětí 3. typu, kde je po „*si*“ jeho použití závazné.

K jeho vytvoření dojde, pokud k přítomnému kmeni požadovaného slovesa přidáme koncovky –ais, -ais, -ait, -ions, -iez, -aient. U nepravidelného slovesa être dochází k tvoření nepravidelnému.

Na rozdíl od passé composé tento čas vyjadřuje nijak časově neohraničený minulý děj, např. *J'avais un chien*. Pokud je ve větě zdůrazněno trvání děje, nelze použít tento čas a je potřeba použít passé composé či passé simple. Stejná situace nastane, pokud je i jen přibližně vyjádřeno, kolikrát se děj stal. Jak o tomto problému projednává Hendrich¹⁵, ve větě „*Il est allé la voir deux fois*“, - tedy Dvakrát ji navštívil - je potřeba díky přesnému určení kolikrát se děj stal nutno užít passé composé. Oproti tomu ve větě „*Je lui écrivais deux fois par semaine*“ se užije l'imparfait, jelikož se chápe jako děj pravidelně opakovaný (Tedy Psával jsem jí dvakrát do týdne).

L'imparfait slouží jako slovesný čas, jehož prostřednictvím jsou popisovány okolnosti průběhu jiného děje minulého, ať už se jedná o popis stavu (1), prostředí (2), pozadí děje (3), vysvětlení (4) ; nebo může popisovat i dva současně trvající děje (5) viz příklady¹⁶:

¹⁵ Hendrich, Radina, Tláškal 2001:420

¹⁶ Tamtéž.

- (1) *Il faisait très beau le jour où nous avons pris le bateau.*
- (2) *La maison était entourée d'un jardin où il y avait des fleurs.*
- (3) *J'écrivais une lettre lorsqu'il a sonné.*
- (4) *J'ai entendu du bruit : c'étaient nos voisins qui rentraient.*
- (5) *Pendant qu'il écoutait la radio, elle se préparait à sortir.*

L'imparfait může sloužit i k vyjádření děje, který vyjadřuje zvyk či pravidelné opakování např. *Quand j'habitais à Lyon, je travaillais avec Stéphane.*

Další možností využití l'imparfait je při líčení události v jejím průběhu, kdy je nutno, aby tato událost byla přesně časově určena, např. *„Cinq minutes avant la fin du match, il marquait le but décisif“*.¹⁷ Tento čas může být využit i při potřebě vyjádřit zdvořilost, např. *Je voulais te dire quelque chose..*

Jak jsem zmínila výše, l'imparfait bývá povinně použito po «si» v podmínkových souvětích 3.typu pro vyjádření podmínky neuskutečnitelné, ve větě hlavní je pak kondicionál přítomný.

Jak zmiňuje Grevisse¹⁸, l'imparfait bývá užito i dětmi při různých hrách. Tyto děje jsou neskutečné, pouze imaginativní avšak po celou hru se na ně nahlíží jako kdyby skutečné byly. Tedy například při hře na doktora : *„J'étais malade, et tu appelais le docteur.“*

Oproti passé simple, pro l'imparfait nejsou důležité hranice, od kdy do kdy se děj konal, ale je kladen důraz na děj v jeho průběhu. Jak již bylo zmíněno, některá slovesa svým významem trvání vyjadřují. Jak je tedy jasné, l'imparfait se využívá se slovesy nedokonavými. Ve větě může být zmíněn časový údaj, který například blíže charakterizuje počátek děje, např. *“Depuis des semaines, nous vivons de son et de menace“*¹⁹

Takovéto vlastnosti l'imparfait umožňují, aby tento čas byl stavěn do opozice s passé composé nebo s passé simple, a to ať již při projevu mluveném, či psaném. Při líčení událostí většinou uvádí druhotné skutečnosti, okolnosti, které stály na pozadí hlavního děje vyjadřovaného v jiném minulém čase. Při líčení do tohoto času často

¹⁷ Hendrich, Radina, Tláškal 2001:421

¹⁸ Grevisse 2006:1251

¹⁹ Riegel, Pellat, Rioul 1994:306

zasahují jednorázové, velmi náhlé události : „*Une nuit qu'il dormait, il crut entendre quelqu'un l'appeler*“.²⁰ (Flaubert)

Imperfekta je nutno použít, i když se nejedná o celé podmínkové souvětí 3. typu a jedná se pouze o část uvozenou « si ». Tedy například při vyjádření lítosti : Si j'étais mieux préparé ! či například návrhu. Existuje i možnost, při vyjadřování podmínkového souvětí 3. typu, umístit l'imparfait do věty hlavní, tedy: „*S'il avait de l'argent, il achetait une Mercedes 560 SEL.*“²¹ V tomto případě označuje l'imparfait, stejně jako kondicionál minulý (aurait acheté) nereálnost, neskutečnost minulého děje.

1.2.3. Le passé simple

Tento slovesný čas umísťuje konání děje do minulosti. Francouzské gramatiky upozorňují na nutnost dobře ho odlišovat svým významem od l'imparfait. Od toho se liší především aspektem. Co se týká tvoření tohoto času, u sloves zakončených v infinitivu na –er dochází po odtrhnutí koncovky –er a přidáním koncovek –ai, –as, –a, –âmes, –âtes, –èrent, u sloves 2. třídy potom koncovkami –is, –is, –it, –îmes, –îtes, irent. V některých případech se můžeme setkat i s koncovkou –us, –us, –ut, –ûmes, –ûtes, –urent. (např. courir). Passé simple líčí celý děj, událost, která je vymezena, ohraničena a odehrává se v minulosti a nemá již žádnou souvislost s okamžikem promluvy. Vystihuje děj v jeho celku, aniž je brán zřetel na okolní události, které mohly průběh děje narušit. Děj v passé simple je zřetelně vymezen v jeho průběhu. Nic nebrání tomu, aby byl počátek (1) či konec (2) děje označeny slovesem nebo příslovečným určením času:

(1) *Après son accident, Coupeau se mit à boire.*

(2) *Gervaise attendit le retour de Lantier jusqu'à l'aube.*²²

Děj v passé simple může (v závislosti na významu slovesa) trvat delší či kratší dobu, vždy ale musí být přesněji určen, vymezen na časové ose. Při použití passé simple je možno užít přesnějšího určení trvání : „*Alors, pendant une heure, le chien hurla sans bouger*“.²³(Maupassant) V passé simple se často používají slovesa dokonavá, která už sama dle svého významu v sobě zahrnují nějaké trvání děje. Dle příkladu²⁴ „*La flèche*

²⁰ Riegel, Pellat, Rioul 1994:306

²¹ Tamtéž, s. 309.

²² Tamtéž, s. 303.

²³ Tamtéž, s. 304.

²⁴ Tamtéž.

atteignit la cible“, vidíme, že zde je děj vylíčen v celém svém trvání a jeho ukončení je vymezené. (tedy že šíp již zasáhl terč). Pokud bychom ve sejně větě použili l'imparfait, tedy *La flèche atteignait la cible*, děj bychom vnímali tak, jako by byl líčen velmi zpomaleně, a nebo pokud by byl líčen jako opakující se děj. (Šíp zasahoval terč). Ve spojení se slovesy nedokonavými vstupuje přesná vymezenost děje, která je typická pro passé simple, do rozporu s nepřítomností vymezení trvání, které v sobě nesou slovesa dokonavá. V některých výpovědích může passé simple přenést vymezení děje i na sloveso nedokonavé. (Il marcha longtemps). Jasně vymezení děje objasňuje funkci passé simple v textu. Děj v passé simple je schopný uvést nový časový bod (na pomyslné časové ose) ve vypravování v minulosti bez toho, aby byl nutně zachován chronologický vývoj děje. Je vhodným časem pro uvedení důležitých okolností : „*Par un après-midi du mois d'août, une légère voiture s'arrêta brusquement devant les deux chaumières*“²⁵ (Maupassant)

Při vypravování přesný chronologický sled passé simple slouží k podrobnému popsání událostí, přesně tak, jak šly za sebou, často již právě bez dalšího doplnění časových okolností (přísllovečné určení času, spojky, nebo příslovce typu puis nebo ensuite) „*La nuit était close. Je rangeai mes papiers. Je ne dinai point ; je sortis ; vers huit heures j'entrai chez Angèle*“²⁶ (Gide)

Passé simple může vyjadřovat jak děj, který se udál pouze jednou („*Victor Hugo naquit en 1802*“) tak děj, který trval přesně vymezenou dobu („*Louis XIV régna 54 ans*“) rovněž jako děj, který se sice opakoval, ale počet jeho opakování je vyjádřen („*Les touristes téléphonèrent plusieurs fois à l'hôtel du Lion d'Or*“).²⁷

Co se týká poměru k passé composé, passé simple se nijak nevztahuje k okamžiku promluvy. Tento čas (PS) je tedy více schopný popsat události z minulosti, které jsou v okamžiku promluvy již ukončeny.

K vyjádření obecných pravd se často užívá toujours nebo jamais. „*Qui ne sait se borner ne sut jamais écrire*“²⁸ (Boileau) Tento čas se v mluveném jazyce téměř nevyužívá, v běžné řeči mu často konkuruje právě passé composé. Pokud je však kladen výjimečný důraz na vyjádření dávné minulosti, která je v okamžiku promluvy dlouho ukončena, může být PS výjimečně zachováno i v mluveném jazyce. Dá se však říci, že

²⁵ Riegel, Pellat, Rioul 1994:304

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Hendrich, Radina, Tláškal 2001:422

²⁸ Tamtéž.

passé simple je obecně na ústupu i v psaných textech ; ani v moderní literatuře ho není příliš využíváno.

1.2.4. Le plus-que-parfait

Stejně jako všechny složené časy, le plus-que-parfait a i passé antérieur vyjadřují dvě základní hodnoty a to vždy ukončený děj (neboli vid dokonavý) a předčasnost vzhledem k příslušným jednoduchým slovesným časům. Plus-que-parfait je více užívaný než passé antérieur, což je jistě způsobeno právě tím, že PA tvoří předčasnost k passé simple, a jehož užívání, jak bylo již zmíněno, je na ústupu.

Slovesný čas plus-que-parfait je tedy složený čas, k jehož tvoření dochází pomocí slovesa avoir či être (slovesa pomocná) v imperfektu a přičestí minulého slovesa významového. Vznikne tedy např. tvar j'avais parlé nebo j'étais arrivé(e). Na pomyslné časové ose plus-que-parfait umisťuje bod konání děje před jiný děj v minulosti. Vyjadřuje vždy dovršenost děje ; děj je tedy dokonán. Když je sloveso dokonavé, je kladen důraz na výsledek děje vyplývající z jeho ukončení. Plus-que-parfait naznačuje vždy předčasnost, ať již ve vztahu k l'imparfait, passé simple či passé composé. Le plus-que-parfait může být použito i u podmínkových souvětí 3. typu, jako opozice ke kondicionálu minulému, kterého je použito v hlavní větě. Taková věta pak vyjadřuje neskutečnost minulého děje. „*Si j'avais eu de l'argent, j'aurais acheté les Tournesols*“.²⁹ Podobně jako v l'imparfait se tohoto času může použít ve větě zvolací, která vyjadřuje (1) lítost nebo výtku(2) :

(1) *Si j'avais étudié davantage !*

(2) *Si tu m'avais écouté !*³⁰

Typickým využitím je tedy užití pro děj, který se odehrál (a skončil) předtím, než nastal jiný minulý děj (Quand je suis rentré á la maison, elle avait pleuré) . Časté je také užití pro předminulý děj, který vysvětluje děj následný. („*Il n'a pas réussi : il s'était mal préparé.*“³¹). Důležité je znát jeho význam po spojkách quand, lorsque, après que, za podmínky, kdy se v hlavní větě vyskytuje imperfektum ; tehdy vyjadřuje opakování předcházejícího děje. Pokud jde o děje jednorázové, používá se passé composé v první i ve druhé větě.

²⁹ Riegel, Pellat, Rioul 1994:311

³⁰ Tamtéž.

³¹ Hendrich, Radina, Tláškal 2001:422

1.2.5. Le passé antérieur

Použití tohoto slovesného času je, jak již bylo zmíněno, mnohem více omezeno. Stejně jako *passé simple*, ke kterému se váže, je užíván v literárních textech. Samotný se vyskytuje pouze zřídka ; pokud se tak stane, vyjadřuje děj ukončený. Tvoříme ho opět z pomocných sloves *être* či *avoir*, (která jsou v *passé simple*) a přičestí minulého ; vznikne tedy tvar *j'eus parlé* nebo *je fus arrivé(e)*. Je ho užíváno pro vyjádření děje, který skončil těsně před začátkem jiného minulého děje, který je vyjádřen v *passé simple*. Doplňuje vždy *passé simple* a nepojí se tedy, narozdíl od *plus-que-parfait*, s časy různými. Bývá uvozen spojkami časovými jako *après que*, *dès que*, *lorsque*, *quand*. Stejně jako u *plus-que-parfait* můžeme tímto časem vyjádřit velmi rychle ukončený děj.

1.2.6. Passé récent

Není dle gramatik samostatným časem, je to ale jeden ze způsobů tvoření a vyjadřování minulosti, a tak jsem se ho do své práce rozhodla zařadit také. Český ho můžeme označit jako čas blízké minulosti. K jeho vytvoření je potřeba sloveso *venir* (což je sloveso polopomocné), předložka *de* a infinitiv plnovýznamového slovesa. Vznikne např. *Je viens de laver la vaisselle*. Vyjadřuje děj, jež se právě stal a jehož následky jsou viditelné v přítomnosti. Ve francouzském názvosloví se tento čas vyskytuje i jako *passé proche*.

Pokud bychom měli učinit z používání minulých časů nějaký závěr, tak by zněl, že perfekta složeného či jednoduchého (tedy buď *passé composé* nebo *passé simple*) se užívá vždy pro děj v minulosti ukončený, mezitím co *l'imparfait* děj dokresluje, tvoří jakousi kulisu a popisuje okolnosti. *Passé simple* se používá převážně ve 3. osobě jednotného čísla a *passé composé* zejména v 1. osobě. V mluveném jazyce se tyto 3 časy povětšinou zužují na opozici dvou základních, tedy *l'imparfait* a *passé composé*.

1.3. Sousednost časová

Zvláštní jev francouzského jazyka je časová souslednost. V práci, která by se měla zabývat minulými časy ve francouzštině tento jev rozhodně nemohu opomenout, protože neznalost časové souslednosti by zapříčinila mnoho nedorozumění a nepřesností v překladech. Oproti českému jazyku se užití francouzských minulých časů řídí jinými pravidly. Toto se týká především vedlejších vět obsahových a nepřímé řeči. Ráda bych zmínila souslednost časů v indikativu, jelikož i výklad časů pro potřeby této práce proběhl v indikativu. Na rozdíl narazíme, pokud se sloveso hlavní věty nachází v některém z výše zmiňovaných minulých časů. Potom je nutno si uvědomit, jaký panuje časový vztah mezi oběma větami a podle toho se zachovat. Tedy, pokud se jedná o současnost s dějem věty řídící, musíme vedlejší větu vyjádřit v l'impafait. (1) Pokud se jedná o předčasnost vzhledem k ději věty řídící, je nutno vedlejší větu vyjádřit v plus-que-parfait. (2) Pokud se jedná o následnost vzhledem k ději věty řídící, vyjadřujeme vedlejší větu v podmiňovacím způsobu přítomném.(3) Může se jednat i o potřebu vyjádřit následný děj, který ale má skončit ještě před jiným dějem následným, potom tedy volíme tvar minulého podmiňovacího způsobu.(4) Vyskytuje-li se však sloveso v čase přítomném nebo budoucím, či v kondicionálu přítomném, k posunům nedochází.

(1) *Paul m'a dit qu'il apprenait le français.*

Pavel mi řekl, že se učí francouzsky.

(2) *Paul m'a dit qu'il avait appris le français.*

Pavel mi řekl, že se učil francouzsky.

(3) *Paul m'a dit qu'il apprendrait le français.*

Pavel mi řekl, že se bude učit francouzsky.

(4) *Paul m'a dit qu'il apprendrait l'anglais quand il aurait appris le français.*³²

Pavel mi řekl, že se bude učit anglicky, až se naučí francouzsky.

³² Hendrich, Radina, Tláškal 2001:433

2. Minulý čas v českém jazyce

Oproti bohatému systému slovesných časů ve francouzském jazyce nalezneme v jazyce českém pouze jeden čas minulý, tzv. préteritum. Tento můžeme označit jako děj, jež se odehrál před okamžikem promluvy. „*K jeho vyjádření dochází pomocí příčestí l-ového (=kmen minulý + -l, -la, -lo, -li, -ly, -la : nesl, psala, usnuli atd.) a přítomných tvarů pomocného slovesa « být » v první a druhé osobě sg. i pl., ve třetí osobě se pomocné sloveso vypouští.*“³³ Jiný slovesný čas, který by označoval minulost, český jazyk nemá. Zřídka lze narazit na tvary plusquamperfekta, které je vnímáno jako silně archaické a k jehož vytvoření *dochází formou préterita a l-ovým příčestím slovesa být : Tento zlý skutek jste byli učinili dobrovolně.*³⁴

3. Vid slovesný (aspekt)

Ačkoliv se nabízí pojednat o vidu v každé kapitole zvlášť, zdálo se mi účelnější vyčlenit vidu samostatnou kapitolu, společnou pro oba jazyky, a upozornit tak na vzájemné rozdíly. České sloveso totiž, na rozdíl od slovesa francouzského, může často existovat ve dvou podobách, které od sebe odlišuje ukončenost děje (tzv. dokonavost). Je potřeba upozornit na fakt, na který upozorňuje mnoho českých gramatiků, a tím je skutečnost, že vid a povaha slovesného děje se odlišuje a nejedná se o jeden totožný jev.

Slovesa dokonavá vyjadřují děj již ukončený, tedy završený. Tento děj může být vyjádřen různým časem – pokud byl děj ukončen, tak minulým - např. napsal jsem- a pokud děj bude dokončen v budoucnosti – tak časem budoucím- tedy napíšu. Videm rozumíme morfologicko-lexikální nekonjugační prostředek slovesa. „*Svou povahou stojí na rozhraní mezi mluvnicí a slovníkem, a proto se obvykle charakterizuje jako kategorie lexikálně-gramatická nebo gramaticko-lexikální. Vid ovšem není syntaktickým prostředkem, jeho syntaktické využití je podřízeno kontextu a výstavbě věty.*“³⁵

Opakem jsou slovesa nedokonavá, kde je důležité líčení průběhu děje a ze slovesa samotného nelze poznat, zda byl děj dokončen, či nikoliv. Tedy Píši dopis či budu psát dopis – o tom, zda byl dopis dopsán, se nic bližšího nedozvíme. Dokonavá slovesa tedy nemohou existovat v přítomnosti. Přítomný tvar těchto sloves ovšem může

³³ Kolektiv autorů ústavu ČJ FF MU v Brně, 1995:316

³⁴ Tamtéž, s. 317

³⁵ Kolektiv autorů. Mluvnice češtiny, 1986:179

vyjadřovat děje nezařazené do určitého času (Kdykoliv tam přijdu...) Slovesa nedokonavá mohou vyjádřit členění děje, vyznačují se obecnější platností než slovesa dokonavá. Slovesa dokonavá vyjadřují kompletnost děje, kde není důležitá časová ukončenost. Rozhodující je, že byl děj završen, hotov a pokračování v jeho konání by bylo neúčelné, např. přečíst knihu, postavit dům.

Zvláštní kategorii sloves dokonavých tvoří slovesa jednorázová, která nemohou vyjadřovat průběh, např. seknout. Děj je totiž tak krátký, že k jeho počátku i ukončení dojde v jednom okamžiku současně, a tudíž, pokud bude užito dokonavé podoby, vyjádříme nikoliv durativnost, ale násobky děje : sekal.

Jak bylo zmíněno výše, české sloveso může existovat ve dvou podobách, ale nemusí tomu tak být naprosto vždy. Ne u všech sloves totiž můžeme vytvořit vidový protiklad. Slovesa modální jsou již ze své podstaty nedokonavá a jejich význam dokonavost prostě nepřipouští. Můžeme uvést např. chtít, vědět, umět, muset, smět. Můžeme sem přiřadit i některá slovesa stavová jako žít, stát, viset, vypadat apod. Můžeme zmínit i existenci pouze jednovidových sloves dokonavých, jako nadchnout, vynadívát se apod.

V českém jazyce můžeme nalézt množství sloves, která ke své nedokonavé podobě podobu dokonavou netvoří. Toto se týká především sloves, která nemají český slovní základ, jako je např. izolovat, absolvovat, organizovat. Tuto skupinu můžeme nazvat slovesy obouvidovými. Pouze některá z nich jsou utvoření dokonavých protějšků schopna, jako např. zorganizovat.

Základní podoba sloves je jejich nedokonavý tvar. K utvoření vidových protějšků slouží prefixy. Někdy se může vyskytnout problém týkající se změny významu. Díky nevhodnému prefixu se tedy může docílit toho, že vytvořené sloveso působí značně hovorově, např. *vyemigrovat*³⁶.

Opozice ve francouzském jazyce rozlišujeme podle toho, zda je děj ukončený nebo neukončený. Tato skutečnost bývá často vyjadřována pomocí opozice časů složených a jednoduchých. Např. l'imparfait vyjadřuje děj v jeho průběhu ; stejně i přítomný infinitiv, přítomný subjunctif a přítomný čas popisují děj v průběhu jeho realizace. Oproti tomu složené formy reprezentují ukončenost děje. Typickým zástupcem je infinitiv minulý, subjunctif passé, plus-que-parfait a passé composé. Jak je již zmíněno výše, názvosloví slovesných časů nekoresponduje vždy s obdobím, ve

³⁶ Kolektiv autorů ústavu ČJ FF MU v Brně, 1995:320

kterém se odehrávají, tedy nemusí být pravidlem, že čas minulý musí vždy nutně vyjadřovat minulost. Složené časy nemají pouze schopnost vyjádřit pouze ukončený děj, mohou popisovat například i předčasnost. „*Quand il avait déjeuné, il sortait promener son chien.*“ Zde se jedná o to, že děj vyjádřený v plus-que-parfait předchází děj vyjádřený imperfektem.

Jiné pojetí než gramatické nabízí pohled sémantický. Při problematice vidu je totiž potřeba zkoumat nejenom formu, ale také významy sloves. Jak se vyjadřuje Šabršula³⁷, do češtiny je možno nedokonavými ekvivalenty překládat takové tvary *passé composé* či *passé simple*, jež byly utvořeny od sloves např. *chercher*, *travailler*, *attendre*, *croire*, *aller*; ale slovesa jako *lire* či *écrire* v závislosti na okolnostech mohou být přeložena jako dokonavá nebo nedokonavá. Jak jsem již uvedla výše, francouzská slovesa nejsou buď imperfektivní či perfektivní, ale konkluzivní a nekonkluzivní.

Nekonkluzivní slovesa děj neshrnují a můžeme tvrdit, že téměř vždy mají ekvivalent ve slovanských slovesech imperfektivních (např. *chercher*). Slovesa konkluzivní můžeme chápat jako ta, která jsou dle svého významu schopná shrnutí děje.

Šabršula vymezuje dle sémantického hlediska několik skupin sloves, které je od sebe potřeba odlišit. Můžeme tedy vymezit slovesa znamenající činnosti, děje, události od těch sloves, která označují stav (jako *dormir*) či těch, která slouží jako spony. Dále slovesa, která označují pouze stav, je potřeba odlišit od těch, která vyjadřují změnu stavu. Můžeme zaznamenat, že již v tomto ohledu se projevuje rozdílnost obou jazyků. České zeslábnout vyjádříme francouzským analytickým « *devenir faible* ». Podstatné odlišení dle Šabršuly spočívá v tom, zda-li jsou slovesa schopná zkomplexnění či nikoliv. Jako příklad uvádí *dormir*, které beze změny významu zkomplexněno být nemůže. Důležitý rozdíl vidí mezi slovesy *bondir* na jedné straně a *dormir* na straně druhé. Zde se tedy jedná právě o rozdíl mezi slovesy konkluzivními a nekonkluzivními. Dle dalšího rozdělení se mohou slovesa dělit na ta, jež vyjadřují děj cílový (dělat, udělat něco; hodit, házet něčím), děj směrový (*sedat*, *sednout si*; *jít*, *přijít*) a slovesa difusní (*stýskat*, *zastesknout si*) – tato je možno zkomplexnit, ale v případech, kdy slovesa neoznačují děj, který spěje k určitému cíli, a dokonce ani nepostupuje přímým směrem, sloveso zkomplexnit nelze.

³⁷ Šabršula 1962:51

Tato slovesa tedy zkrátka vyjadřují děj, bez ohledu na jeho plynutí, a v českém jazyce z nich neutvoříme dokonavý tvar (např. pracovat, ležet). Prosté rozlyšení skupin sloves tedy spočívá v tom, zda-li jsou slovesa dle svého významu schopna děj zkomplexnit (slovesa konkluzivní) či vyjadřují prostý děj bez možnosti zkomplexnění (slovesa nekonkluzivní). Sem patří např. slovesa, která vyjadřují různé stavy, ale ne pocity, ; tato slovesa lze chápat i komplexně (cítit, ucítit). Řadíme sem i slovesa, která označují takovou činnost, jež nespěje k určitému cíli, jak bylo zmíněno výše. Jak uvádí Šabršula, významové rozdíly, které se projevují mezi slovesy konkluzivními a nekonkluzivními mohou být dány kořenem (jako u *chercher* či *trouver*) nebo např. prefixem (jako *porter* :*apporter*) nebo zvrtnou podobou (*dormir* :*s'endormir*) Zajímavě se chová např. sloveso *chercher*, jehož infinitiv by ho zařazoval mezi slovesa nekonkluzivní. *Passé composé* s určením « *partout* » by se ale dalo přeložit do českého jazyka nedokonavým protikladem (*prohledávat*) nebo ale i dokonavým (*prohledat*). Hodně francouzských sloves ale vyjadřuje dva významy, a v jednom z nich jsou konkluzivní a ve druhém nekonkluzivní. Jako příklad Šabršula uvádí « *soigner* », které může znamenat nedokonavé opatrovat, pečovat i dokonavé ošetřit. Některá slovesa až v konkrétních spojeních nabírají takové významy, že to má vliv na jejich vidovost. Dle příkladu, který uvádí Šabršula, « *battre* » v nedokonavém vidu znamená tlouct, v dokonavém uhodit, ale může znamenat i potloukat se. „*Il était donc certain qu'une bande de malfaiteurs battait la campagne.*“³⁸

Shrnutí

Teoretická část přinesla mnoho poznatků, jež je potřeba vhodně shrnout závěrem všech tří teoretických kapitol a zároveň před částí praktickou. Je důležité připomenout, že slovesný vid se může někdy křížit s kategorií času, protože to, co v českém jazyce můžeme vyjádřit videm, ve francouzštině můžeme někdy vyjádřit slovesným časem. Můžeme zmínit i možnost vyjádření českého způsobu francouzským časem v indikativu, např. pokud by se jednalo o *l'imparfait* ve větě podmínkové. . Francouzský jazyk je schopný gramaticky vyjádřit časové meze, zejména v případech, které označují předčasnost (*plus-que-parfait*, *futur antérieur*).

³⁸ Šabršula 1962:57

Nejdůležitějším rozdílem, jak se zmiňuje Šabršula³⁹, je to, že „*ve francouzštině existují tzv. časy immediatní : vyjadřují děj, který se stal před určitou časovou mezí nebo právě po ní. V češtině se taková povaha děje vyjadřuje obvykle příslovci.*“ Mezi tyto řadí opisy typu *Je viens de + infinitiv, Je venais de + infinitiv, Je sors de + infinitiv, Je ne fais que de + infinitiv, Je ne faisais que + infinitiv* ; pro blízkou minulost nebo předminulost. Co se týká přeložitelnosti jednoho jazyka do druhého, panuje v některých kategoriích nesouměřitelnost v obou jazycích, kterou je potřeba respektovat a nikdy nepřekládat způsobem « slovo od slova », ať se jedná o překlad z ČJ nebo do ČJ. Dle Šabršulových závěrů můžeme tvrdit, že minulé dokonavé slovesné tvary ČJ nemohou být většinou překládány do francouzštiny pomocí *l'imparfait*. (což jsem již zmínila)

Je důležité si uvědomit, že francouzský jazyk nemá tolik sloves, aby s nimi bylo možno vyjádřit všechny požadované odstíny povahy děje, či odstíny modální. Je tedy potřeba využít různých slovesných opisů či verbonominálních seskupení. Tímto je tedy možno kompenzovat rozdíly ve výše zmíněných jazykových systémech. Francouzština umožňuje vyjádřit vid morfosyntaktickými prostředky (slovesnými časy nebo spojkami). Jak již bylo zmíněno, imperfektivní vid vyjadřuje indikativ přítomnosti a imperfektum a pokud se týká spojek, můžeme zmínit spojku « *tandis que* ». Vid slovesa je možno určit i z kontextu.

V následující tabulce bych si dovolila velmi stručně shrnout závěry vyplývající z teorie a nastínit pravděpodobné varianty překladu do českého jazyka, které se budu snažit obhájit v paralelním korpusu Intercorp.

³⁹ Šabršula 1966:67

Slovesný čas	Užití	Umístění na časové ose	Předpokládaný překlad
Passé composé	Děj jednorázový, který je v okamžiku promluvy již ukončený	Bod události se nachází před okamžikem promluvy	Dokonavým slovesem
Passé composé	Zdání budoucnosti (Např. J'ai fini dans 5 minutes)	Bod události se nachází před okamžikem promluvy, ale děj je míněn do budoucnosti	Budoucím či přítomným časem dokonavého slovesa
Passé composé	Děj, který se odehrál jednou, s přesně vymezeným trváním	Bod události se nachází před okamžikem promluvy	Dokonavým slovesem
Imparfait	Opakující se děj, ale s vyjádřeným (alespoň přibližným) opakováním	Bod události se nachází před okamžikem promluvy	Nedokonavým slovesem (<i>Je lui écrivais deux fois par semaine</i>)
Passé composé	V podmínkovém souvětí (nahrazuje předbudoucí čas)	-----	Budoucím časem dokonavého slovesa (Jestliže se něco nestane do určitého bodu, stane se x)
Imparfait	Okolnosti průběhu jiného minulého děje	Bod události nehraje roli	Dokonavým slovesem (bylo hezky, slunce svítilo)
Imparfait	Dva současně trvající děje	Dva body pro dvě události, obě ukončené před okamžikem promluvy	Dá se očekávat doplnění typu « mezitím » ; nedokonavým slovesem
Imparfait	Zvyk nebo pravidelné opakování	Bod události je před okamžikem promluvy	Dokonavým i nedokonavým slovesem (Když jsem bydlel v x, chodíval jsem do pekárny) ale častěji nedokonavým slovesem
Imparfait	Líčení události v jejím průběhu (událost přesně určena)	Bod události je před okamžikem promluvy	Dokonavým slovesem
Imparfait	Dětské hry (nereálný děj)	-----	Budoucím časem (já budu jako..)
Imparfait	Zdvořilost	-----	Kondicionálem přítomným

Slovesný čas	Užití	Umístění na časové ose	Předpokládaný překlad
Imparfait	Souvětí podmínkové 3. typu	-----	Kondicionálem přítomným
Passé simple	Přesně ohraničená událost v minulost bez jakéhokoliv vztahu k okamžiku promluvy	Před okamžikem promluvy ; jedná se o děj bez vztahu k přítomnosti	Dokonavým slovesem
Passé simple	Jednorázový děj v minulosti	Před okamžikem promluvy ; jedná se o děj bez vztahu k přítomnosti	Dokonavým slovesem
Passé simple	Děj, který trval přesně vymezenou dobu	Před okamžikem promluvy ; jedná se o děj bez vztahu k přítomnosti	Dokonavým slovesem
Passé simple	Děj, který se opakoval, ale je vyjádřen počet opakování	Před okamžikem promluvy ; jedná se o děj bez vztahu k přítomnosti	Dokonavým slovesem
Plus-que-parfait	Vždy ukončený děj a zároveň předčasnost k příslušným minulým dějům	Umístění před jiným minulým dějem	Dokonavým slovesem
Plus-que-parfait	Použití i u podmínkových souvětí 3. typu (zde vyjadřuje neskutečnost děje)	-----	Dokonavým slovesem
Plus-que-parfait	Předminulý děj, který vysvětluje děj následný	Umístění před jiným minulým dějem	Dokonavým slovesem
Plus-que-parfait	Lítost nebo výtká	Umístění před okamžik promluvy	Kondicionálem minulým
Passé antérieur	Ukončený a předčasný děj (vzhledem k passé simple)	Bod události se nachází před jiným minulým dějem, který je v passé simple	Příslovcem předtím, než, nebo pouze slovosledem (Např. když udělal x, odešel)
Passé récent	Děj, který se právě stal	Bod události se nachází těsně před okamžikem promluvy	Příslovcem právě, zrovna (teď) apod.

4. Paralelní korpus Intercorp

V praktické části se budu zabývat analýzou překladu francouzských minulých časů do českého jazyka. K této analýze využiji Český národní korpus a jeho hlavní výstup, tedy Korpus Intercorp. Český národní korpus je akademický projekt zaměřený na budování rozsáhlého počítačového korpusu především psané češtiny. Pracuje na něm Ústav českého národního korpusu (ÚČNK). Cílem tohoto projektu je vybudovat paralelní synchronní korpusy pro většinu jazyků studovaných na FF UK, tedy vždy pro daný jazyk a češtinu. Na jeho tvorbě se významnou měrou podílí pedagogové a studenti FF UK v Praze.⁴⁰

4.1. *Vlastní korpusová analýza*

Po zadání požadovaných parametrů do korpusu, tedy aby se jakékoliv sloveso v hledaných textech vyskytovalo v minulém čase, nám výskyt všech těchto hledaných tvarů zobrazil velmi mnoho výsledků, u čísla 100.000 jsem korpus zastavila. Bylo tedy nutné dotaz mnohem úžeji specifikovat. Bylo potřeba praktickou část pojmout naprosto jinak. Původně zamýšlený záměr porovnávat slovesa v minulých časech by zřejmě nikam nevedl, jelikož chyběl nějaký porovnávací parametr. Po cvičné práci s korpusem tedy bylo rozhodnuto následovně.

Na základě Šabršulových závěrů, tedy přesněji jeho dělení sloves jsem vybrala zástupce těchto skupin. V praxi to tedy vypadá tak, že jsem převzala slovesa, která on udává jako příkladová pro různé skupiny dle jejich významů (tak, jak jsem je dělila výše). Paralelní korpus je ohromně rozsáhlý, bylo třeba formulovat dotaz tak, aby pátrání nebylo zbytečné a nezkoumalo jen podobná slovesa. Bylo důležité slovesa vytřídit sémanticky. Tato praktická část rozhodně nemůže vyčerpávajícím způsobem naznačit, kde všude se vyskytují minulé časy. Rozhodla jsem se vybrat 10 sloves, která budu jednotlivě vyhledávat v korpusu. Tedy každé sloveso nechám vyhledat v každém mnou uvedeném čase v každé osobě. Takto podrobně budou vyhledána první 4 slovesa. U dalších se hledání omezí. Vyhledávání dle osob jsem zvolila kvůli pestrosti vzorků, ale také především kvůli zvědavosti, zda-li by se dalo vypožorovat, jestli se všechny osoby ve všech časech používají stejně, nebo například je nějaká na ústupu. Dle mých

⁴⁰ Převzato z <http://www.korpus.cz/intercorp/> dne 12.7.2011

úvah by z tohoto hledání mohly a měly vyplynout závěry, které buď potvrdí nebo možná někdy i vyvrátí teoretická pravidla, jimiž se zabývám výše.

Praktická část bude sloužit jako dokreslení části teoretické, kdy mě zajímá, zda-li to, co jsem popsala, skutečně funguje i v praxi. Po zadání takto přesných dotazů byly výsledky již zkoumatelné, pohybovaly se kolem 100 výsledků na dotaz, někdy více, někdy i jen kolem 10. Vždy tedy bude uvedeno sloveso v infinitivu, krátce zmíním co mě vedlo k jeho výběru a bude následovat přehled časů ve všech či vybraných osobách. Časy půjdou za sebou tak, jak je uvedeno v mojí tabulce. Uvedu vždy francouzský originál, poté uvedený český překlad. Na závěr bude následovat kratičký komentář, zda-li uvedený překlad potvrdil mojí teorii, nebo došlo k jejímu vyvrácení.

Pro předkládanou práci byly použity následující texty z paralelního korpusu Intercorp :

Pierre Assouline- Dvojitý život a Zákaznice	Camille Laurens- Láska, román
Frédéric Beigbeder- 99 franků	Michel Leiris- Věk dospělosti
Patrick Chamoiseau- Solibo ohromný	Andrej Makine- Francouzský testament
Ladislav Fuks- Spalovač mrtvol	André Pieyre de Mandiargues- Vlčí slunce
Bohumil Hrabal- Postřižiny a Příliš hlučná samota	Amélie Nothomb- Strach a chvění
Milan Kundera- Žert	Patrik Ouředník- Europeana
Antoine de Saint-Exupéry- Dopis rukojmímu	Amélie Sarn-Cantin- Nepláče, zpívá
Josef Škvorecký- Zbabělci	Michel Tournier- Tetřev hlušec
Jean-Philippe Toussaint- Milovat se	Vlastimil Třešňák- U jídla se nemluví
Frédéric Tristan- Hrdinné útrapy Baltazara Kobera	

Ve své práci bych tedy ráda zkoumala slovesa être, avoir, chercher, trouver, pouvoir, devenir, tomber, travailler, soigner, écrire. Jistě by bylo zajímavé vyhledat i pasívum, ale vzhledem k rozsahu této práce to není možné. Pouze v případě nálezu zajímavostí uvedu i trpný rod. (navíc ne všechna mnou zvolená slovesa trpný rod tvoří)

Výše uvedená slovesa se mi zdála zajímavá z různých důvodů, jež se snažím uvést přímo u konkrétních případů.

4.1.1. Être

Toto sloveso mi připadalo téměř povinností ; jedno z pomocných sloves při tvoření složených minulých časů, zajímalo mě, zda-li se jeho význam může nějak měnit.

Passé composé

1)Příklad

J'ai été muté dans un autre service.

Překlad : Přeložili mne do jiného oddělení.

Zde i po zadání aktivního tvaru (ai été) do korpusu ukázka trpného rodu přeložená v českém jazyce aktivně.

2)Příklad

Tu as été capable de le faire et de vivre normalement, tu redescendais dans ta chambre, tu te couchais.

Překlad : Byl jsi schopen to udělat a přitom normálně žít, vracel ses pokaždé dolů do svého pokoje, šel jsi spát.

U être vidíme ukončený děj v minulosti, která je v okamžiku promluvy ukončená ; v dalších větách vidíme děj v imperfektu, tedy děj opakovaný, uvozený očekávaným příslovcem « pokaždé » ; ve třetí větě vidíme rozdíl zmiňovaný Šabršulou u slovesa dormir – ČJ není schopna vyjádřit tuto okolnost nedokonavě (mysl spával jsi nebo podobný by zde nedával smysl)

3)Příklad

Il m'a été envoyé par un confrère.

Překlad : Poslal mi ho jeden kolega.

Zde můžeme pozorovat častější užití pasiva v běžné řeči, kde však protiklad v českém jazyce nachází v aktivu, které je zase běžnější pro češtinu. Na tento závěr ukazuje větší rozsah zkoumaných vzorků, které zde z kapacitních důvodů nemohou být umístěny.

4)Příklad

Nous **avons été** ensemble de la sixième à la quatrième, ensuite j'ai changé d'établissement.

Překlad : Chodili jsme do stejné školy od čtvrté třídy do šesté, pak jsem školu změnil.

U slovesa être vidíme, že v okamžiku promluvy je minulost ukončena, v další větě pak jednorázový děj, vyjádřený passé composé ; překlad vyjádřen dokonavým slovesem.

5) Příklad

« Nous vous informons qu'à la date du quinze septembre mil neuf cent cinquante et un, **vous avez été** exclu du Parti communiste de Tchécoslovaquie. »

Překlad : Oznamujeme vám, že dne patnáctého září tisíc devět set padesát jedna jste byl vyloučen z Komunistické strany Československa.

Zde se jedná o jednorázový děj, navíc s přesně vymezeným datem, který je pochopitelně přeložen dokonavě.

6) Příklad

Lorsque nos cendres **ont été** transvasées dans l'urne cinéraire, c'est la fin, même si on a une envie folle de se recomposer, de bondir et de se promener quelques jours encore dans ce monde béni, comme la pauvre madame Strunná sans doute, ou mademoiselle Čárská.

Příklad : Když popel naplní urnu, je konec, i kdyby měl člověk ještě sto chutí dát se znovu dohromady, vyskočit a chodit na tom božím světě pár dní, jako třeba zřejmě chudák paní Strunná nebo slečna Čárská.

Tento příklad mě zaujal, potvrzuje totiž v praxi mé tvrzení ze str. 14, že existují případy, kdy k vyjádření určitých významů se passé composé může vyskytovat na místo přítomného času, a to tehdy, pokud je kladen velký důraz na to, aby byla důrazně vyjádřena předčasnost. V českém jazyce tedy nastává posun v překladu, kdy je potřeba užít přítomný čas.

L'imparfait

7) Příklad

J'**étais** mal.

Příklad : Udělalo se mi špatně.

Zajímavý příklad ; zde, vytržen z kontextu by se dal rozhodně přeložit i jinak, zajímavé je přeložení změnou stavu.

8) Příklad

« Parce que tu n'**étais** pas là. »

Příklad : Protože jsi tady nebyl.

Ukázkové použití l'imparfait, kdy není vymezen děj, od kdy do kdy trval, důležité je prosté tvrzení o nepřítomnosti. Je přeložen dokonavě, což by se čekalo spíše u passé composé, zmínila jsem ale, že jako líčení okolností je překládáno dokonavě, těžko se lze přesvědčit o opaku.

9)Příklad

L'endroit **était** humide et gris.

Překlad : Místo bylo vlhké a šedivé.

Typické použití l'imparfait pro líčení okolností. Viz předchozí příklad co se týká překladu.

10)Příklad

Nous **étions** à l'enterrement d'un provocateur et regardions le cercueil descendre dans le trou en espérant que c'était une ultime manigance de sa part.

Překlad : Byli jsme na pohřbu starého provokatéra. Dívali jsme se, jak rakev klesá do jámy, a doufali jsme, že je to jen nejnovější bouda z jeho strany.

Děj není nijak vymezený, je kladen důraz na jeho průběh, v originále je tedy použito l'imparfait. V ČJ přeloženo nedokonavě, líčeno v průběhu (dívali jsme se místo dokonavého viděli jsme). Dále je využito přítomného času pro oživení děje a vyjádření průběhovosti. (rakev klesá do jámy)

11) Příklad

Ce matin, quand vous **étiez** aux commissions, un monsieur a téléphoné pour savoir si vous alliez manger à la maison.

Překlad : Ráno, když jste šli na nákup, volal nějaký pán a ptal se, jestli budete obědvat doma...

V originále ukázkové použití l'imparfait pro líčení děje v jeho průběhu narušeného jednorázovým dějem v passé composé. Český překlad bohužel neumožňuje tuto skutečnost reflektovat.

12) Příklad

Là où ils **étaient**, là où ils en **étaient**, le temps se trouvait aboli.

Překlad : Tam, kde byli a jak na tom byli, čas přestal existovat.

V originále použito l'imparfait, jelikož je líčen neohraničený děj, je kladen na děj jako takový ; překladatelsky je zajímavá druhá věta, kterou bych očekávala přeloženou spíše ...jako kdyby čas neexistoval.

Passé simple

13)Příklad

Il paraît que je **fus** un enfant docile et plutôt gai, mais je n'en ai gardé presque aucun souvenir et, sans la témoignage formel de ma mère et de ma soeur, je me refuserais aujourd'hui à y croire.

Překlad : Prý jsem byl dítě poslušné a celkem veselé, ale já se na to nijak zvlášť nepamatuji, a kdyby nebylo výslovného svědectví matky a sestry, asi bych tomu dnes nevěřil.

V originále je použito passé simple, které je použito z důvodu naprosto ukončené minulosti bez vztahu k okamžiku promluvy. V překladu je užito dokonavého překladu, dle očekávání.

14)Příklad

Elle te raconta l'aventure des années après, et tu **fus** éblouie – prémices de ton amour du théâtre – par la facilité qu'il y a à changer de vie : il suffit de changer de nom.

Překlad : Po letech ti tuhle historku vyprávěla a tebe nadchlo – znamení tvé budoucí lásky k divadlu -, jak jednoduše lze změnit svůj život : stačí si změnit jméno.

V originále musí být použito passé simple, jelikož minulost nemá žádný vztah k okamžiku promluvy. V českém jazyce od sebe v překladu jen velmi těžko odlišíme, zda-li byl v originálu užit čas passé simple nebo passé composé.

15)Příklad

À la troisième sonnerie, il **fut** branché sur un répondeur-enregistreur.

Překlad : Po třetím zazvonění se mu ozval záznamník.

Zde se jedná o příklad pro potvrzení teorie, že passé simple je přeloženo vždy dokonavě. Originál je líčen bez vztahu k okamžiku promluvy.

16) Příklad

Lorsque nous **fûmes** enfermés, il reprit sa place.

Překlad : Když nás zamkl, posadil se opět na židli.

Zde se jedná o dva po sobě jdoucí děje, líčené bez jakéhokoliv vztahu k okamžiku promluvy. Pokud by se jednalo o stav, kdy mluvčí popisuje situaci, která je pro něj neuzavřená, mohlo by zde být i passé composé (Napadá mě situace, kdy po skutečnosti zmíněné ve větě někdo přijde a ptá se co se stalo, v tomto případě bych totiž passé simple neuvedla)

17) Příklad

K tvaru **fûtes** nebyl korpusem vyhledán ani jeden tvar.

18)Příklad

« Nous ne serons jamais heureux » **furent** ses dernières paroles.

Překlad : Nikdy nebudeme šťastni – byla jeho poslední slova.

V originále opět vidíme, že děj nijak nesouvisí s okamžikem promluvy, v českém překladu opět dokonavé sloveso v budoucím čase.

Plus-que-parfait

19)Příklad

Près de l'autel de gauche, les fonts baptismaux en étain où j'**avais été** baptisé.

Překlad : U levého oltáře stála cínová křtitelnice, z které jsem kdysi pokřtěn.

V originále musí být použito plus-que-parfait, k vyjádření předčasnosti děje, v českém jazyce došlo, podle očekávání, k vyjádření předčasného děje pomocí kdysi, což nás odkazuje na děj dávno předešlý. Dále je očekávaný výskyt « předtím, než » apod.

20)Příklad

Ke tvaru tu **avais été** nebylo korpusem nic nalezeno.

21) Příklad

Si elle **avait été** là, elle n'aurait pas manqué de pointer l'acte manqué.

Překlad : Kdyby tam v tu chvíli byla, neopomněla by odfajfkovat špatnou trefu.

Velmi málo frekventovaný výskyt, ale přesto korpus potvrzuje teorii použití plus-que-parfait k vyjádření děje podmínkového souvětí 3. typu, kdy v další větě následuje kondicionál minulý. V českém jazyce koresponduje s tímto vyjádřením kondicionál přítomný.

22)Příklad

C'est surtout la campagne officielle de lutte « contre les surabondances architecturales » (dont, tout jeunes enfants, nous **avions été** témoins) qui lui avait porté le coup fatal.

Překlad : Osudnou ránu mu zasadila hlavně oficiální kampaň « proti architektonickým nadbytečnostem » (již jsme jako úplně malí byli svědky).

V originále musí být vyjádřena předčasnost právě užitím plus-que-parfait, která nás odkazuje k předešlému ději, v českém překladu je předčasnosti, či odkazu k minulému ději vyjádřeno jinak, tedy « jako úplně malí ».

23)Příklad

Le rejet de ma nomination était, de l'avis de plusieurs individus, simplement une autre bataille politique : vous en gagnez, vous en perdez, mais vous ne pouvez pas dire que vous **avez été** injustement victime de discriminations simplement parce que vous avez perdu.

Překlad : Odmítnutí mé nominace bylo podle mnohých jen další politickou bitvou : některé člověk vyhraje, jiné prohraje, ale nemůže tvrdit, že byl nespravedlivě diskriminován, jen proto, že prohrál.

Opět plus-que-parfait vyjadřuje předčasnost, v českém překladu zaznamenanou opozicí přítomného a minulého času.

24)Příklad

Durant l'après midi, indifférents aux délires noirs et blancs où s'enfiévrerait la ville, les policiers visitèrent ceux qui leur **avaient été** signalés comme proches du conteur.

Překlad : Zcela lhostejní k černošskému i bělošskému třestění, které se zmocnilo celého města, obcházelí policisté během odpoledne ty, kteří jim byli označeni jako osoby vypravěči blízke.

Zde plus-que-parfait označuje předčasnost, tedy že nejdříve byly osoby označeny, poté se až policisté šli projít městem. V překladu nás k minulosti odkazuje pasívum v minulosti.

Passé antérieur

25) Příklad

Ke tvaru j' **eus été** a tu **eus été** nebyl korpusem nalezen žádný výskyt.

26) Příklad

Quant à Pappagallo, après que Giordano Bruno **eut été** brûlé sur ordre de l'Inquisition, il quitta Rome pour un couvent de Sicile où se retira.

Překlad : Giordano Bruno na příkaz inkvizice upálili, Pappagallo opustil Řím a zůstal v klášteře na Sicílii.

Jelikož je děj líčen v passé simple, musí být předčasnost vzhledem k tomuto ději vyjádřena passé antérieur. Zde nemá tento ukončený děj žádnou souvislost s okamžikem promluvy. V překladu však zřejmě neexistují prostředky jak odlišit podobnou situaci např. v passé composé a plus-que-parfait, která by teoreticky mohla nastat.

27) Příklad

K tvarům **eûmes été** a **eûtes été** nebyl korpusem zaznamenán žádný výskyt.

28) Příklad

Dès que les maigres bagages de nos deux amis **eurent été** installés dans la chambre, l'alchimiste dit à son disciple : « Cet homme ne mérite pas de vivre plus longtemps ».

Překlad : Sotva naši přátelé uložili svá nevelká zavazadla do pokoje, alchymista řekl žákovi : Tento muž si již nezaslouží žít.

Jediný výskyt tohoto tvaru ve všech textech svědčí o opravdu velkém ústupu passé antérieur. Zde, opět díky tomu, že je děj líčen v passé simple, je k předčasnosti děje použito passé antérieur. Stejný příklad jako u předešlého souvětí ; v českém jazyce

zřejmě nejsme schopni odlišit stejnou situaci, pokud by nastala v passé composé a plus-que-parfait.

Passé récent

29) Příklad

C'est toi que **je viens de** retrouver, fit-il doucement dans un sourire.

Překlad : « To Tebe jsem právě našel, » řekl tiše a usmíval se.

Zde je v překladu dle očekávání užito příslovce « právě », které odkazuje k právě skončenému ději.

30)Příklad

Qu'est-ce que **tu viens de** dire ?

Překlad : Co jsi říkal ?

Naprosto identická situace, v překladu by klidně mohlo být navíc slovo « právě », i když už by mohlo trochu zabarvit větu ze zdvořilé žádosti do agresivního tónu. Při líčení toho času nepředpokládám jiné odkazy na právě skončený děj než slovy « právě, zrovna teď » případně pouhé teď.

31) Příklad

Et dire qu'**on vient de** me refuser l'avance sur recettes !

Překlad : « A když si vzpomenu, že mi nedávno odmítli vyplatit zálohu ! »

Zde, překvapivě, nás k ději neodkazuje žádný ze zmíněných příslovčí, děj je v této situaci vnímán jako nedávno skončený, s přesahem do přítomnosti. (záloha nebyla doted' vyplacena)

32) Příklad :

Et voilà, le tournage est terminé : nous **venons de** dépenser trois millions de francs (500 K-euros) en trois jours.

Překlad : A najednou je natáčení skončeno : utratili jsme 3 miliony franků (500 000 eur) ve třech dnech.

Opět odkaz k právě ukončenému ději, v českém jazyce však asi nepostřehneme rozdíl v tom, zda-li bylo v originále použito passé composé či passé récent.

33) Příklad

Pardon ? Qu'est-ce que vous **venez de** dire ?

Překlad : Promiňte ? Co jste to řekl ?

Již zmiňovaný příklad, který odkazuje k právě ukončenému ději, k ději který právě proběhl.

34) Příklad

Les Américains **viennent de** conclure une fois de plus une campagne électorale présidentielle lors de laquelle la qualité du débat sur la politique économique fut épouvantable.

Překlad : Američané zase jednou završili sezonu s prezidentskou kampaní, v níž byla úroveň debaty o hospodářské politice propastná.

Kampaň byla završena evidentně nedávno, odkazuje opět na děj právě skončený, kde český protiklad nevidím ; český překlad by mohl být doplněn slovy jako právě, nedávno apod.

Ke zkoumání passé récent přímo se slovesem être nedošlo, jak je patrné z příkladů. Na konkrétní zadaný výraz je viens d'être korpus nenalezl žádný výsledek, a to ani k jednomu z dalších tvarů. Tento způsob vyjadřování minulosti by se se slovesem être pojil zřejmě hůř. Rozhodla jsem se tedy získat alespoň nějaké vzorky k podložení svých teorií a byl zadán dotaz pouze ve tvarech viens de, vient de a podobně. Z důvodu (dle teoretické části) omezené funkce využití a velmi podobných významů jsem se nadále rozhodla nezískávat z korpusu údaje o tomto způsobu jak vyjádřit minulý čas pro žádná z mnou uvedených sloves.

Další ze změn ve vyhledávání bude následovat u slovesného času passé antérieur. Při detailnějším prozkoumání nejen u slovesa être ale i u mnohých dalších nebyl zaznamenán žádný výskyt tvarů j'eus été, tu eus été, nous eûmes été, vous eûmes été. Příčestí été bylo nahrazeno eu, parlé, trouvé, pu, écrit apod. při stále nulových výskytech. Pro další zkoumání bylo tedy upuštěno od vyhledávání tvarů jakýchkoliv sloves v těchto osobách tohoto slovesného času. Nadále budou vyhledávány osoby 3. a to i singuláru i plurálu.

4.1.2. Avoir

Podobná situace jako u être ; zvolila jsem ho proto, že je to jedno ze základních sloves, zajímalo mne jak se chová.

Passé composé

35) Příklad

Ensuite il restait un peu de cendres dans sa paume alors j'**ai eu** une idée.

Překlad : Trochu popela mu v dlani zbylo a já jsem dostal nápad.

Zde je voleno passé composé díky tomu, že se jedná o jednorázový děj, který je i přeložen stejným způsobem do češtiny, tedy dokonavým slovesem.

36) Příklad

« Non, moi je ne suis pas vivant, tu m'as eu, tu peux être contente, t'as fini par avoir ma peau : mort, je suis, tu comprends ça : à cause de toi, M-O-R-T. »

Překlad : « Ne, já nežiju, tys mě odrovnala, můžeš být spokojená, zničila jsi mě : já jsem mrtvý, chápeš to : kvůli tobě, M-R-T-V-Ý. »

V této ukázce mne zaujal překlad « as eu » jako odrovnat. Passé composé naznačuje ukončenost, završenost děje, překládanou českým dokonavým slovesem.

37) Příklad

Ma mère a eu une enfance heureuse, c'est elle qui le dit.

Překlad : Moje matka měla šťastné dětství, alespoň to sama tvrdí.

V originálu je použito passé composé, protože je děj vnímán jako ukončený, v češtině tedy musí být přeložen dokonavým slovesem.

38) Příklad

J'ai rencontré ma femme en stage à New York, nous avons eu deux beaux enfants.

Překlad : Na stáži v New Yorku jsem se seznámil se svou pozdější ženou, máme spolu dvě krásné děti.

Tento příklad jsem zvolila, protože mne zaujalo passé composé, které bylo vybráno. Intuitivně bych sama užila présent ; tento jev nedokáži přesně objasnit, ale domnívám se však, že zde se passé composé chová jako předpřítomný čas v anglickém jazyce, tedy že děti se narodily v minulosti, ale nyní je samozřejmě stále mají. Zde bych to hodnotila jako minulý děj s přesahem do přítomnosti, který tedy přeložíme v ČJ přítomným časem.

39) Příklad

Vous avez eu ça où ?

Překlad : Kde jste to vzal ?

Zde byl pro mne překvapením překlad slovesa avoir slovesem vzít, které se sem bezesporu hodí, nicméně poprvé mne překlad zarazil.

40)Příklad

Son amant était plus jeune qu'elle de quelques années, ils **ont eu** deux enfants.

Překlad : Její milenec byl o několik roku mladší než ona, měli spolu dvě děti.

Zde se jedná o jasné líčení ukončeného děje. Imperfektum v první větě popisuje okolnosti, vlastnosti. Z takového věty bez kontextu bych pochopila, že děti už nežijí. V tomto tedy dle mých úvah spočívá rozdíl mezi tímto a příkladem č. 38.

L'imparfait

41) Příklad

J'**avais** le sentiment rare d'être immunisé contre la vulgarité de l'époque.

Překlad : Měl jsem vždy vzácný pocit, že vůči vulgaritě doby jsem imunní.

Zde l'imparfait líčí děj bez ohledu na jeho trvání . Je zde uvedeno « vždy », které české větě dává znát, že jde o opakovaný děj, drobnou nuancí by se vyznačovala varianta « Mívával jsem pocit » či « Míval jsem pocit » , ale myslím, že sem by se hodila bez rozdílu významu.

42) Příklad

Autrefois tu **avais** trop d'amis et maintenant tu n'en as plus.

Překlad : Kdysi jsi míval spoustu přátel, a teď už je nemáš.

Typický překlad imperfekta nedokonavým tvarem slovesa českého.

43)Příklad

Tout **avait** valeur d'indice.

Překlad : Všechno mělo příznakovou hodnotu.

Zde zaznamenáváme líčení okolnosti, bez kontextu by se určitě dalo i říci Všechno mívalo příznakovou hodnotu. Překlad imperfekta nedokonavým slovesem českým nám zřejmě připadá logičtější, i když, jak vidíme z příkladů, ne vždy je to nutným pravidlem.

44)Příklad

Elle disparaîtrait tout à fait si nous **avions** trois fours.

Překlad : Kdybychom měli žároviště tři, čekací doba by odpadla vůbec.

Ukázkový případ podmínkového souvětí 3.typu, kdy je v českém jazyce nutno použít kondicionál přítomný.

45)Příklad

Vous **aviez** quelque chose à me dire ?

Překlad : Chtěla jste mi něco sdělit ?

Zde se jedná o příklad užití zdvořilosti. Zde zůstává zachován překlad minulým časem.

46) Příklad

Un lieu privé en public, ouvert et clos à la fois, où ils **avaient** l'habitude de s'exhiber en cachette.

Překlad : Soukromé místo na veřejnosti, otevřené a zavřené současně, kde měli ve zvyku tajně se ukazovat.

Zde se jedná o ukázkové opakování děje, určitě by v překladu mohlo být užito tvaru mívali (kde mívali ve zvyku tajně se ukazovat).

Passé simple

47)Příklad

Et soudain j'**eus** peur de l'avoir négligé.

Překlad : A lekal jsem se najednou, zda jsem ho nezanedbával.

Zde je použito passé simple ke zdůraznění toho, že minulost je dávno ukončena před okamžikem promluvy. Tento překlad považuji za chybu v textu, domnívám se, že správně by mělo být « a lekl jsem se najednou »; formulace, která se nachází v intercorpu mi nedává smysl.

48) Příklad

Na dotaz tu **eus** Intercorp nenašel žádný výskyt.

49) Příklad

Le gardien n'**eut** pas le temps de réagir.

Překlad : Hlídač nestačil zareagovat.

Zde je užito passé simple, stejně jako v předchozím případě, ke zdůraznění toho, že děj je před okamžikem promluvy ukončený. Dle českého výrazu by se originál mohl nacházet v passé composé, aniž by se česká věta jakkoliv změnila.

50) Příklad

Tout a commencé après que nous **eûmes** causé pour la dernière fois.

Překlad : Od té doby, co jsme spolu naposledy mluvili, to všechno začalo.

Ve druhé větě je užito passé simple, protože mluvčí vnímá děj jako skončený v okamžiku promluvy a odkazuje na ještě vzdálenější děj do minulosti než je PC (tout a commencé).

51) Příklad

Ke tvaru **eûtes** nebyl v korpusu nalezen žádný výskyt.

52) Příklad

Les policiers n'**eurent** pas le temps de connaître l'émotion.

Překlad : Policisté neměli čas na emoce.

Děj je líčen bez souvislosti k okamžiku promluvy a jako jednorázový. Bývá vyjádřen dokonavým slovesem.

Plus-que-parfait

53)Příklad

J'**avais eu** peur d'aller en prison, j'avais tout aussi peur d'en sortir quand mon temps a été écoulé. En fait j'ai toujours été fâché avec le temps.

Překlad : Jak jsem se příchodu do kriminálu bál, tak jsem se stejně bál odejít z něj na svobodu, když se můj čas nachýlil.

Zde je uveden plus-que-parfait, který nás odkazuje k jinému ději v minulosti. Ve druhé větě je zajímavé užití imperfekta, které líčí okolnost děje.

54) Příklad

K výrazu tu **avais eu** korpus nenalezl žádná data.

55)Příklad

Rémi, avec qui elle **avait eu** jadis une liaison, lui renvoyait ses sourires de l'autre bout de la table.

Překlad : Rémi, s nímž měla kdysi poměr, k ní od druhého konce stolu vysílal úsměvy.

Předčasnost, která je v originále vyjádřena plus-que-parfait, je dle očekávání v češtině uvozena příslovcem kdysi.

56) Příklad

Nous avons beaucoup fait l'amour, pourtant, nous **avions eu** des enfants ensemble, mais peut-être est-ce la même chose, au bout d'un temps, d'avoir les mêmes enfants ou les mêmes parents.

Překlad : A přece jsme se spolu milovali, měli jsme spolu děti, jenomže mít společné děti asi vyjde po nějaké době nastejno jako mít společné rodiče.

Zde se setkáváme s plus-que-parfait v obou větách. Zde bez kontextu neumím určit důvod použití plus-que-parfait v obou větách, nicméně se domnívám, že jde o předčasnost k větě, která zde není vyjádřena.

57) Příklad

Donc, avant lui, vous **aviez eu** quelqu'un ?

Překlad : Měla jste před ním ještě někoho ?

Jediný výskyt tohoto tvaru v celém korpusu opět v překladu uvozuje děj časovým údajem « před ním ».

58) Příklad

Les Fechner **auraient eu** conscience d'être les acteurs malheureux d'une répétition générale s'ils avaient eu le sens de l'histoire.

Překlad : Kdyby Fechnerovi měli smysl pro drama, mohli by si připadat jako špatní herci na generální zkoušce.

Zde opět vidíme použití plus-que-parfait v podmínkovém souvětí 3. typu, kdy je použito v opozici ke kondicionálu minulému. V českém překladu ovšem kondicionál přítomný.

Passé antérieur

59) Pro žádný tvar slovesa v passé antérieur nebyl v korpusu zaznamenán ani jeden výskyt.

Passé récent

60) Stejně jako u slovesa être, ani zde nebyla v korpusu nalezena varianta pro passé récent v žádném tvaru. Jako příklady tedy budiž poslouží výše zmíněné věty (u slovesa être), jež byly vyhledány pouze dotazem viens de a podobně.

4.1.3. Chercher

Šabršula se zmiňuje o nedokonavém protikladu v českém jazyce, navíc toto sloveso vyjadřuje takový děj, jehož závěr a cíl zůstává mimo dohled. Prostý infinitiv Šabršula zařazuje mezi slovesa nekonkluzivní, avšak passé composé s adverbialním určením « chercher partout » lze přeložit nedokonavým (hledat všude) i dokonavým (prohledat).

Passé composé

61) Příklad

Sur ma couche, pendant les nuits, j'**ai cherché** celui que mon coeur aime ; je l'**ai cherché**, et je ne l'**ai point trouvé**...

Překlad : V loži svém jsem za nocí hledala svého milého ; hledala a našla...

Zde české dokonavé sloveso reflektuje passé composé originálu, jehož je užito díky určení « pendant nuits ».

62) Příklad

Pro tvar tu **as cherché** nebyl korpusen nalezen žádný výskyt.

63) Příklad

On **a cherché** partout...

Překlad : Všude jsme to hledali.

Zde se konečně dostáváme v praxi k Šabršulovým závěrům, a můžeme tedy polemizovat, zda-li by měl být překlad uskutečněn slovesem dokonavým či nedokonavým. Je totiž možnost překlad pojmout jako Všechno jsme to prohledali.

64) Příklad

K výrazu **avons cherché**, **avez cherché** a **ont cherché** nebyl korpusem nalezen žádný údaj.

Pokud by nějaké passé composé existovalo, v českém jazyce by jeho dokonavosti muselo být použito snad výrazu « nahledali » v případě např. (To jsme se ho ale nahledali, než jsme ho našli) Tento výskyt je vysoce nepravděpodobný. České hledali jsme je tedy podle očekávání skutečně vyjádřeno l'imparfait. Až na výše zmíněné výjimky, které korpus zaznamenal, ale jejichž význam je opět nedokonavý, docházíme k závěru že sloveso chercher se v passé composé nevyskytuje. Podobný (ne)výskyt očekáváme i u passé simple či plus-que-parfait.

Imparfait

65) Příklad

J'en **cherchais** en vain l'écho assourdi entre les lignes.

Překlad : Marně jsem mezi řádky hledal jejich ozvěnu.

Zde vidíme očekávané užití v l'imparfait, kdy je důležité vyjádřit děj jeho v průběhu, opačnou vlastnost, tedy shrnout děj, možnost zkomplexnit ho, toto sloveso z podstaty svého významu nemá.

66) Příklad

Tamara s'est rapprochée de toi ; tu **cherchais** une serviette de table pour essuyer tes doigts poisseux après avoir dévoré un beignet à l'abricot ;

Překlad : Tamara k tobě přistoupila ; ty jsi hledal ubrousek, aby sis utřel prsty ulepené od toho, jak jsi jedl meruňkovou koblihu ;

Zde je použito imparfait, česky taktéž líčí děj bez ohledu na jeho ohraničení. Jak bylo zmíněno výše, možnosti tohoto slovesa z podstaty jeho významu jsou omezené.

67) Příklad

Tout en posant son manteau sur les épaules de Marie, il **cherchait** des yeux l'inconnue.

Překlad : Když pomáhal Marii do kabátu, hledal neznámou očima.

Opět z podstaty svého významu sloveso líčí děj v jeho průběhu, není schopno ho zkomplexnit. Zde je pomocí imparfait a gérondivu vyjádřena souběžnost dějů.

68) Příklad

Et la plus grande terreur était notre mutisme qui équivalait à reconnaître que nous n'attendions plus de réponse de la bouche d'Helena, que nous ne **cherchions** plus que son corps, pendu ou gisant.

Překlad : A ta největší hrůza šla na nás z našeho vlastního mlčení, kterým jsme si přiznávali, že už nečekáme od Heleny odpověď, že už jen hledáme její tělo, ať visící či ležící.

V originálu použité l'imparfait bylo přeložené českým přítomným časem, který děj oživuje .

69) Příklad

Na dotaz **cherchiez** korpus nevyhledal žádný výskyt.

70) Příklad

Ceux qui **cherchaient** une seule bonne raison d'être juif en auraient trouvé là six millions.

Překlad : Kdo by zde hledal důvod být Židem, našel by jich šest milionů.

Opět příklad povinného užití l'imparfait v podmínkových souvětích 3. typu, kdy v další větě nacházíme místo běžného kondicionálu přítomného kondicionál minulý. Užití tohoto typu kondicionálu ukazuje na nereálnost dějů. Navíc je patrný rozdíl v překladu 3.osoby. Výběr na Kdo by hledal....ukazuje na snahu o zevšeobecnění.

Passé simple

71) Příklad

Une fois, je **cherchai** une teinturerie dont je connaissais parfaitement l'adresse et la localisation.

Překlad : Jednou jsem hledal čistírnu, jejíž adresu jsem dobře znal.

Passé simple je užito z důvodu ukončení děje dávno před okamžikem promluvy a jedná se o jednorázový děj v minulosti.

72) Příklad

K dotazu tu **cherchas** nenazl korpus žádná data.

73) Příklad

Penché au balcon, Rémi **chercha** en vain une trace de lumière dans le ciel.

Překlad : Rémi se vyklonil z balkonu a marně hledal na nebi stopu po světle.

Passé simple je užito díky tomu, že děj byl dávno ukončen v okamžiku promluvy. Jak víme, passé simple líčí celý děj, událost, která je vymezena, ohraničena a odehrává se v minulosti a nemá již žádnou souvislost s okamžikem promluvy.

74)Příklad

K dotazu na tvar **cherchâmes** a **cherchâtes** korpus nenalezl žádná data.

75) Příklad

Ils s'arrêtèrent devant lui près de l'entrée, ils **cherchèrent** dans leurs poches et dans leurs sacs à main, et les pièces de monnaie sonnèrent dans la paume de monsieur Kopfrkingl qui tremblait, plissait les yeux, ployait la jambe.....

Překlad : Zastavovali se u něho před vchodem, sahali do kapes a kabelek, a na dlani pana Kopfrkingla, který se třásl, mžoural a škubal nohou.....

Zde je passé simple užito bez souvislosti k okamžiku promluvy, v originále je děj líčen jako děj, který se udál pouze jednou, pro zajímavější líčení děje je v českém překladu užito nedokonavých variant sloves.

Plus-que-parfait

76) Příklad

Na dotaz j'**avais cherché** a tu **avais cherché** nebyly vyhledány žádné výsledky.

77) Příklad

La déclaration de Bush a pris cette forme parce que la CIA s'est opposée à la version originale qui disait platement que Saddam Hussein **avait cherché** à acquérir de l'uranium auprès de l'Afrique.

Překlad : Bushovo prohlášení získalo tuto podobu, jelikož CIA měla námitky proti původní verzi, která suše konstatovala, že Saddám Husajn usiloval o nákup uranu z Afriky.

Naprosté potvrzení teorie, která tvrdila, že sloveso typu chercher není schopno vyjádřit děj v jeho celku, není schopno zkomplexnění. V tomto případě se vyskytl tvar avait cherché, (tedy pro plus-que-parfait) jelikož nešlo o původní význam chercher, nýbrž o vazbu chercher à faire quelque chose, tedy snažit se o něco, což mění naprosto význam slovesa. Jak jsme viděli, v předchozích osobách se nenalezl ani jeden výskyt.

78) Příklad

Si nous **avions cherché** à préserver le Conseil de Sécurité de l'ONU et la position des membres permanents actuels, alors ces actions avaient toutes les chances de produire l'effet inverse.

Překlad : Pokud jsme usilovali o zachování Rady bezpečnosti OSN a pozice současných stálých členů, pak toto jednání směřovalo spíš k opačným účinkům.

Naprosto identický příklad jako příklad předešlý, navíc se jednalo o jediný výskyt v této osobě.

79)Příklad

Pro tvar **aviez cherché** a **avaient cherché** nebylo korpusem nic nalezeno.

Prozatímní výzkum můžeme shrnout jako naprosté potvrzení teorií, které jsme předpokládali. Sloveso tohoto typu není schopno vyjádřit děj ukončený, tudíž se nevyskytuje v passé composé a pochopitelně se nemůže vyskytovat ani v plus-que-parfait, které taktéž označuje naprosto uzavřený děj. Jak bylo předpokládáno, stejný problém se vyskytl i u passé simple.

Passé antérieur

80)Příklad

Naprosto pochopitelně korpus nenalezl žádný výskyt u tvarů passé antérieur tedy j' **eus cherché**, tu **eus cherché**, il **eut cherché**, nous **eûmes cherché**, vous **eûtes cherché**, ils **eurent cherché**. Jak bylo zmíněno v teorii, děj v passé antérieur označuje děj ukončený před dějem vyjádřeným v passé simple ; sloveso chercher tedy není schopno tohoto vyjádření.

Passé récent

81) Příklad

Žádný výskyt nebyl nalezen ani pro passé récent.

4.1.4. Trouver

Opak k chercher ; zde narážíme i na rozdíl sloves telických a atelických, kdy slovesa telická označují děj, který směřuje k nějakému cíli, k jehož dosažení je třeba, aby proběhl ve své úplnosti. Atelická slovesa pak vyjadřují děj, pro jehož průběh není relevantní dosažení určitého bodu. Opakem k chercher, jedná se o sloveso konkluzivní. U tohoto slovesa očekáváme opačné výsledky než u slovesa chercher, tedy problém ve vyjádření v imperfektu, naopak úplné tvary pro časy, které jsou schopné vyjádřit ukončený děj.

Passé composé

82) Příklad

Je l' **ai trouvé** tout à l'heure sur un guéridon, dans la salle d'attente.

Překlad : Našel jsem to před chvílí na jednom stolku v čekárně.

Zde vidíme přesný opak předešlého slovesa, na děj je nahlíženo jako na ukončený, toto sloveso je schopno děj vyjádřit v jeho souhrnu.

83) Příklad

Grâce à eux, vers quatre heures du matin, tu **as trouvé** une idée de pub pour la compétition Humex Fournier (des gélules contre le rhume) ;

Překlad : Díky nim jsi kolem čtvrté hodiny ráno dostal nápad na reklamu pro větší konkurenceschopnost Humex Fournier (želatinové kapsle proti rýmě) ;

V tomto případě passé composé vyjadřuje jednorázový děj, navíc s časovým údajem, který je v češtině přeložen jako sloveso dokonavé.

84) Příklad

La morale, c'est peut-être ringard, mais ça reste encore ce qu'on **a trouvé** de mieux pour distinguer le bien du mal.

Překlad : Morálka, to se možná nenosí, ale je pořád to nejlepší, co lidé vymysleli, aby rozlišili dobro od zla.

Passé composé označuje děj, který byl ukončený v okamžiku promluvy ; jedná se o děj jednorázový, přeložený dokonavým slovesem.

85)Příklad

Nous **avons trouvé** un concept fédérateur qui, je crois, tout en collant à la copy-strat, permet vraiment de conférer un umaximum d'impact à la promesse produit, notamment au niveau du code visuel.

Překlad : Našli jsme federativní koncept, který myslím, dodržuje copy-strategy, a přitom skutečně umožňuje maximální dopad na vnímání účinnosti produktu, zvláště na úrovni key visual.

Zde je líčen jednorázový děj, který je přeložen pomocí dokonavého slovesa.

86) Příklad

Et lors de cette fouille, vous **avez trouvé** des documents compromettants, des preuves ?

Překlad : Našli jste v domě nějaké kompromitující dokumenty nebo důkazy ?

Užití passé composé při jednorázovém ději, který byl ukončen před okamžikem promluvy, přeložen dokonavým slovesem.

87) Příklad

Ils **ont trouvé** tous les prétextes pour traîner des pieds, remettre à plus tard.

Překlad : Našli si nejrůznější záminky, aby to mohli protahovat, odkládat na později.

V originále se jedná o děj, který byl ukončený před okamžikem promluvy, přeložen je dokonavým slovesem.

Imparfait

88) Příklad

Après tout, je me **trouvais** à deux pas du milk-bar ;

Překlad : Ostatně byl jsem pár kroků od mléčného baru ;

Jak vidíme, trouver bylo nalezeno v imperfektu celkem 54x, imperfektum tedy tvoří bez problémů, v drtivě většině případů ale došlo k posunu významu z najít na « nacházet se » a to díky zvratnosti.

89)Příklad

Dans la beauté des fleurs naturelles, tu **trouvais** la révélation du surnaturel.

Překlad : V kráse pozemských květin zjevovalo se ti nadpozemské.

Líčení děje v jeho průběhu, určitě by mohlo být přeloženo i jako Nacházel jsi...V této osobě zaznamenán jediný výskyt v korpusu.

90) Příklad

Nous nous **trouvions** dans le parc Žižka.

Překlad : Byli jsme zrovna v Žižkově parku.

Opět se trouver nachází v imperfektu pouze ve významu nacházet se. V tomto významu bylo zaznamenáno všech 6 výskytů.

91) Příklad

Na dotaz **trouviez** nebyl v korpusu nalezen žádný záznam.

92) Příklad

Lorsque les autres se **trouvaient** dans une situation pénible, c'était pénible pour moi aussi, mais craindre pour eux, je ne savais pas ce que c'était.

Překlad : Když byli druzí v trapné situaci, bylo mně trapně taky, ale bát se o ně, to jsem neznal.

Zde je děj líčen jako neohraničený, ale více jako opakovaný bez udaného počtu opakování. V překladu bych se nezdřáhala použít ani Kdykoliv byli...

Passé simple

93)Příklad

Je **trouvai** cela touchant et pas du tout surprenant.

Překlad : To mi bylo milé a nijak mne to nezarazilo.

Zde užití passé simple ukazuje na to, že mezi bodem události a okamžikem promluvy neexistuje žádná souvislost.

94) Příklad

Malgré de longs efforts à le chercher, tu ne le **trouvas** pas.

Překlad : Ani po dlouhém a usilovném hledání jsi nic nenašel.

Passé simple je zde užito z důvodu nespojitosti s okamžikem promluvy a navíc líčí děj komplexní, nějaký jeho výsledek. Je přeložen dokonavým slovesem.

95) Příklad

Tel fut d'ailleurs l'avis du copain, qui **trouva** autre chose :

Překlad : To ostatně uvážil i Ludvíkův kamarád a vymyslel jiné řešení.

Zde zajímavý překlad trouver. Nicméně se jedná o jednorázový děj bez vztahu k okamžiku promluvy, proto je voleno passé simple, přeloženo dokonavým slovesem.

96) Příklad

U tohoto tvaru bylo zaznamenáno překvapivých 6 výskytů, což se mi zdálo vzhledem k tomu, že jde o osoby, o nichž jsem se zmínila že jsou na ústupu, poměrně hodně.

C'est sous l'auvent de l'une d'elles que nous **trouvâmes** refuge.

Překlad : Úkryt jsme našli pod přístřeškem jednoho z nich.

Jedná se o děj jednorázový, bez vztahu k okamžiku promluvy.

97) Příklad

K tvaru **trouvâtes** nebylo v korpusu nic nalezeno.

98) Příklad

Bientôt ils se **trouvèrent** dans la campagne parmi des ruines.

Překlad : Brzy došli k jakési zřícenině za městem.

Líčení jednorázového děje bez vztahu k okamžiku promluvy, přeloženo dokonavým slovesem.

Plus-que parfait

99) Příklad

Je venais de rentrer et j'**avais trouvé** Julien assis à la cuisine, les deux coudes sur la table, l'air d'avoir dézingué vingt personnes en tirant à vue, qu'est-ce que tu as ? avais-je demandé.

Překlad : Právě jsem dorazila domů a našla Yvese, jak sedí v kuchyni, lokty na stole a tváří se, jako by zničehonic postřílel dvacet lidí. « Co ti je ? » zeptala jsem se ho.

Zde se náhodou podařilo najít příklad i vazbu venir de. Užití této vazby v imperfektu nás odkazuje do líčení v minulosti. Představuji si, že nějaká osoba líčí děj :Právě jsem přišla domů a//je zde rozdíl od Je viens de rentrer, kdy je evidentní, že jsem právě dorazila domů a nejspíše tam jsem. Plus-que-parfait odkazuje na ukončený děj v přítomnosti. Úsměvný mi přijde převod jména.

100) Příklad

Josef Bodmer **avait égorgé** ses deux condisciples avec un couteau qu'il avait trouvé le diable sait où ; puis il s'était pendu.

Překlad : Josef Bodmer někde našel nůž, svým dvěma kumpánům podřízl krk a sám se oběsil.

Zde je užití plus-que-parfait užito jako předminulý děj, který vysvětluje děj následný. V češtině je této předčasnosti užito prostým otočením vět, kdy jdou děje za sebou podle reality.

101) Příklad

Nous **avions trouvé** si naturel d'inviter des copains.

Překlad : Připadalo nám zcela přirozené pozvat kamarády.

Líčení ukočeného děje, přeloženo dokonavým slovesem.

102) Příklad

Ke tvaru **aviez trouvé** nebyl korpusem nalezen žádný výskyt.

103) Příklad

Je n'avais pas cherché les Fechner, ils m'avaient trouvé.

Překlad : Nebyl jsem to já, kdo hledal Fechnerovy, sami si mne vyhledali.

Zde je líčen děj v plus-que-parfait jako ukončený před tím, než nastal jiný minulý děj.

104) Příklad

K první a druhé osobě singuláru i plurálu, tedy ke tvarům j'**eus trouvé**, tu **eus trouvé**, nous **eûmes trouvé**, vous **eûtes trouvé** nebyl v korpusu nalezen žádný výskyt.

Passé antérieur

105) Příklad

Dès qu'il m'**eut trouvé**, il referma d'autorité le livre que je lisais sans même en marquer la page et s'assit face à moi.

Překlad : Jakmile mne spatřil, rázně zavřel knihu, kterou jsem četl, aniž mi popřál čas založit si stránku, a posadil se přímo proti mě.

Jediný výskyt tohoto tvaru v korpusu názorně ukazuje teorii, že *passé antérieur* označuje ukončený děj, který byl završen před dějem vyjádřeným v *passé simple*. V další větě imperfektum klade důraz na průběh čtení bez důležitosti vyjádření začátku či konce děje.

106) Příklad

Ke tvaru *ils eurent trouvé* nebyl v korpusu nalezen žádný výskyt.

Passé récent

107) Příklad

Tenez, regardez ce que **je viens de trouver** !

Překlad : No prosím, koukněte, co jsem našel !

Pro zajímavost jsem zkusila vyhledat *passé récent*, které opět vyjadřuje právě dokončený děj, což je poznat právě z tvaru « koukněte » ; odkazuje na to, že se právě něco stalo.

Dosavadní vyhledávání v korpusu ukázalo fakt, který byl patrný již po teoretické části. A to ten, že pokud sloveso tvoří *passé composé*, což charakterizujeme jako děj ukončený, bez vztahu k přítomnosti, je schopno mít význam i v *passé simple* či *plus – que-parfait*. Jak se zmiňuje Šabršula, a jak bylo již naznačeno výše, základní rozdíly, pokud existují, jsou patrné právě v těchto třech časech. Pro další slovesa jsem se tedy rozhodla pozměnit způsob vyhledávání. A to tak, že nadále budu slovesa hledat právě v *passé composé*, v *imparfait* a *passé simple*. Závěr, který můžeme z našeho hledání vyvodit, je vymizení prvních a druhých osob singuláru a plurálu při užívání *passé*

antérieur a velmi často i passé simple. Důvodem je pochopitelně fakt, že v románech a všeobecně v textech je většinou užívána třetí osoba ať už singuláru či plurálu.

Cílem praktické části není úplný výčet všech tvarů sloves, spíš potvrzení mnou uvedených teorií v části první. Domnívám se, že na nejmarkantnější rozdíly bude upozorněno dostatečně, i pokud zvolím metodu vyhledávání ve třech zmíněných časech ve třetích osobách.

4.1.5. Pouvoir

Zástupce modálních sloves.

Passé composé

108)Příklad

C'est inouï, tout ce qu'on **a pu** inventer pour sortir du cercle de l'enfer.

Překlad : Je nevídané, co všechno si dokáže člověk vymyslet, aby unikl z kruhů pekla.

Zde musí být v originále použito passé composé, které je přeloženo přítomným časem, jelikož se jedná o případ, kdy má být opravdu vyjádřena předčasnost.

109)Příklad

Dans ces conditions les chants du peuple, même ceux des temps les plus reculés, **ont pu** chez nous être conservés.

Překlad : V těchto podmínkách se mohly u nás uchovat lidové písně i z nejstarších dob.

Opět vidíme v originále pasívum, které je v českém jazyce přeloženo aktivně. Passé composé je uvedeno z důvodu ukončenosti děje před okamžikem promluvy.

Imparfait

110) Příklad

Rien ne **pouvait** mieux illustrer une certaine idée du mariage : un absolu devenu un arrangement.

Překlad : Nic nemohlo lépe ilustrovat jistou představu manželství – absolutno dovedené k smíru dohodou.

Zde l'imparfait líčí děj bez jeho omezení, vymezení, je kladen důraz pouze na děj samotný, předpokládaný překlad slovesem nedonavým.

111) Příklad

Au fond, ce qu'ils **pouvaient** savoir importait moins que ce qu'ils devaient sentir.

Překlad : Na tom, co mohli vědět, v podstatě záleželo méně, než na tom, co měli cítit.

Podobný případ jako výše. Důležitý je sám průběh děje, ne to, kdy se stal.

Passé simple

112) Příklad

Cette fois, il ne **put** échapper au gardien.

Překlad : Tentokrát vrátnému nemohl uniknout.

Zde je užito passé simple kvůli neexistenci spojitosti mezi bodem události a okamžikem promluvy. Je zde vymezeno kdy se to stalo (cette fois) ,je tedy přeložen dokonavě.

113) Příklad

Et près de Courtaí un soldat belge s'enlisa dans des marais jusqu'aux genoux et quatre de ses camarades ne **purent** l'en sortir et tous les chevaux étaient morts.

Překlad : Jeden belgický voják zabředl u Courtai do bažin až po kolena a čtyři jeho kamarádi ho nemohli vytáhnout a všichni koně už byli mrtví.

Evidentní líčení děje který byl ukončen dávno před okamžikem promluvy, přeložen dokonavě.

Plus-que-parfait

114) Příklad

Qu'est-ce qui **avait pu** lui tirer ces pleurs ?

Překlad : Co ji rozplakalo ?

Zde u jednoho vzorku pro plus-que-parfait mne zaujal překlad změnou stavu.

4.1.6. Devenir

Toto sloveso jsem vybrala z důvodu toho, že je sponové.

Toto sloveso v passé composé je potřeba vyhledávat ve spojení « est devenu ».

Passé composé

115) Příklad

Ce garçon **est devenu** moine et puis dalai.lama pour finir.

Překlad : Později se z toho chlapce stal mnich a nakonec dalajláma.

Zřejmě nejtypičtější užití slovesa, přeloženo dokonavě.

116) Příklad

Marc et Sophie fabriquaient des pubs ; aujourd'hui Patrick et Caroline en **sont devenus** une.

Překlad : Marc a Sophie vyráběli reklamy ; dnes se Patrick a Caroline do jedné takové převtělili.

Překlad proběhl očekávaně dokonavým slovesem, zaujal mě přenesený výraz převtělili.

Imparfait

117)Příklad

Or, justement, son absence **devenait** aveuglante.

Překlad : Jenomže právě její nepřítomnost začínala mít zaslepující účinky.

Zde po prozkoumání několika výsledků docházím k závěru, že ve většině případů, kdy se devenir vyskytuje v imperfektu, bývá přeloženo změnou stavu.

118) Příklad

De grotesque, ils **devenaient** tragiques.

Dříve groteskní, dnes byly tragické.

I zde bych se nebála použít překladu přímou změnou stavu : Z groteskních se staly tragickými.

Passé simple

119) Příklad

Il **devint** obsessionnel quand il comprit qu'il n'aurait pas avant longtemps de réponse à sa question : Victoria tenait-elle un journal ?

Překlad : Stala se pro něj obsesí, když pochopil, že jen tak brzy nedostane odpověď na otázku, zda si Victoria vede deník.

Dle očekávání je passé simple přeloženo dokonavým slovesem. V originále je použito z důvodu neexistující souvislosti s okamžikem promluvy.

120)Příklad

Les silhouettes sur la prairie **devinrent** minuscules.

Překlad : Postavy na loukách se zmenšovaly a táhly pomalu pryč od silnice.

Vidíme, že sloveso devenir ve svém plném významu « stát se » se rozhodně nedá vždy přeložit v původním významu ; staly se malými by rozhodně v českém jazyce neznělo přirozeně.

4.1.7. Tomber

Jak uvádí Šabršula, infinitivu odpovídají dva české významy – okamžité padnout a trvací či opakovací padat. Tuto opozici očekáváme u l' imparfait a passé composé či passé simple. Sloveso se pojí s pomocným slovesem être.

Passé composé

121) Příklad

Il en **est tombé** amoureux qu'elle n'était pas libre.

Překlad : Zamiloval se do ní, protože nebyla volná.

Zde vidíme sloveso tomber v jedné z možných vazeb, kterých může být součástí. V passé composé je líčen děj jednorázový, překládaný dokonavým slovesem.

122) Příklad

« As-tu demandé ?...As-tu regardé la liste de ceux qui **sont tombés** là-bas ? »

Překlad : « Ptala ses-dívala ses na seznam, kdo tam pad ? »

Zde konečně vidíme příklad tomber v původním významu, přeloženého dokonavým slovesem.

Imparfait

123)Příklad

« Tous les enfants étaient là qui m'attendaient. Ils me soutinrent alors que je **tombais**. »

Překlad : Všechny moje děti tam na mne čekaly a podržely mne v mém pádu.

Zde nacházíme potvrzení dokonavého i nedokonavého významu tohoto slovesa.

124) Příklad

Des larmes qui **tombaient** vers le haut.

Překlad : Slzy, které padaly vzhůru.

Očekávaný význam, kdy imperfektum líčí děj v jeho průběhu, překládané nedokonavým slovesem.

Passé simple

125) Příklad

Un matin que, me tenant dans ses bras, elle entra dans la chambre de mon oncle pour lui donner les soins que sa blessure nécessitait, ma mère glissa et **tomba** à terre très brutalement.

Překlad : Jednou ráno, když matka se mnou v náručí vešla do strýcova pokoje, aby mu poskytla ošetření, jaké si vyžadovalo jeho zranění, uklouzla a nešťastně upadla.

V originále je použito passé simple, jelikož je děj líčený jako dávno ukončený v okamžiku promluvy. Přeložen dokonavým slovesem.

126) Příklad

Bientôt, à la place des flocons **tombèrent** des pièces d'or.

Překlad : Najednou místo vloček začaly padat zlaté mince.

Použití passé simple pro jednorázový děj v minulosti. Případná opozice s passé composé by spočívala v tom, že děj v passé composé mluvčí vnímá jako bližší k okamžiku promluvy.

4.1.8. Travailler

Zde mne zaujal Šabršulův výklad, kde toto sloveso označuje jako vyjádření děje prostě plynoucího, které nemůže mít v češtině dokonavý tvar.

Passé composé

127) Příklad

K dotazovanému tvaru **a travaillé** byl korpusem vyhledán jeden výskyt a to :

Que le matador soit acclamé s'il **a travaillé** en homme courageux en même temps qu'en grande artiste ou qu'il soit accablé sous les sifflets...

Překlad : Ať je matador s jásotem zdravěn, protože se projevil jako odvážný muž a také jako velký umělec, anebo je zahrnut rozhořčeným pískotem...

Zde můžeme potvrdit předchozí teorii-sloveso travailler ve významu pracovat nebylo schopno vytvořit dokonavý tvar.

V tomto případě jsem neváhala zadat dotazy na všechny osoby v PC. Nebyl nalezen ani jeden výskyt.

Passé simple

128) Příklad

Očekávaně se zachovalo sloveso i v passé simple, kdy dotazu travailla odpovídal jeden výskyt, a to ne v původním smyslu pracovat.

Il **travailla** d'abord pour être acteur.

Překlad : Zprvu se snažil stát se hercem.

Výsledek tedy odpovídá očekávanému.

129) Příklad

Le salon de coiffure où ils **travaillèrent** ensemble, c'est elle qui l'avait acheté avec ses gains à la Loterie nationale.

Překlad : Kadeřnický salon, kde pracovali společně, koupila kdysi ona sama za výhru ve státní loterii.

Ač je v originále passé simple, který značí ukončený děj v minulosti, nemající vliv na okamžik promluvy, podle mého názoru uvedený překlad neodráží dokonavost, což ze své podstaty ani nemůže.

Imparfait

130) Příklad

Il **travaillait** avec elle chez TBWA de Plas mais ne pouvait pas l'avoir.

Překlad : Pracoval s ní u TBWA de Plas, ale nemohl ji mít.

V originálu imperfektum líčí děj v jeho průběhu, není zde podstatné, kdy se odehrál, důležitý je vlastní děj. Dva souběžně trvající děje označujeme imperfektem, tedy z tohoto důvodu je užito imperfektum i ve druhé větě. Zde je z překladu jasně patrná nedokonavá povaha tohoto slovesa

131) Příklad

Les soldats à écussons noirs au nombre desquels je me retrouvais pratiquaient en effet, sans armes, les seuls exercices d'ordre serré et **travaillaient** au fond des puits de mine.

Překlad : Vojáci s černými výložkami, mezi nimiž jsem se octl, cvičili totiž pouze pořadově, beze zbraně, a pracovali v dolech.

Naprosto stejný příklad jako předešlý.

4.1.9. Soigner

Toto sloveso jsem vybrala proto, že dle Šabršuly může být buď konkluzivní nebo i nekonkluzivní, záleží na jeho významu.

Passé composé

V tomto případě pro mě nastalo velké překvapení, protože ani na jeden tvar tedy j'**ai soigné**, tu **as soigné**, il **a soigné**, nous **avons soigné**, vous **avez soigné**, ils **ont soigné**.

Plus-que-parfait

K těmto výsledkům jsem dospěla i po zadání výrazů **avais soigné**, tu **avais soigné**, **avait soigné**, **avons soigné**, **avaiez soigné**, **avaient soigné**.

V tomto případě se tedy rozhodně nepotvrdil dokonavý význam, kterých bych očekávala ve smyslu postarat se, nebo i ošetřit někoho.

Imparfait

132)Příklad

Albertine qui, toute la journée, cousait de grands sacs pour la future récolte, la **soignait** de son mieux.

Překlad : Albertine, která celý den šila veliké pytle na budoucí úrodu, o ni pečovala, jak mohla nejlépe.

Zde se potvrdil výskyt, který jsme očekávali, tedy líčení děje v jeho průběhu překládané nedokonavým slovesem.

133) Příklad

Je lui racontais que les paysans d'autrefois se **soignaient** en faisant bouillir ou macérer différents végétaux.

Překlad : Vyprávěl jsem jí, jak za starých časů léčili se vesničtí lidé odvary a roztoky z různých rostlin.

Ač jediný výskyt, opětovné potvrzení nedokonavého významu v překladu, originál líčí průběh děje v jeho celku, počátek či konec děje není podstatný.

4.1.10. Écrire

Šabršula zmiňuje, že toto sloveso s přihlédnutím k okolnostem může být překládáno dokonavým nebo nedokonavým ekvivalentem.

Passé composé

134) Příklad

« Le vrai est un moment du faux », **a écrit** Guy Debord-après Hegel – et ils étaient plus **intelligents que toi**.

Překlad : « Pravdivý je okamžik falše », napsal Guy Debor – po Hegelovi – a ti dva byli chytřejší než ty.

Zde se potvrdil dokonavý význam tedy napsal, dle očekávání stejně přeložen i do českého jazyka.

135)Příklad

Et en 1914 une Française inventa le soutien-gorge et les journaux **ont écrit** que cette invention permettrait une vie nouvelle aux femmes, qui.....

Překlad : A v roce 1914 vymyslela jedna Francouzka podprsenku a v novinách stálo, že vynález podprsenky umožní nový život ženám, které.....

Noviny napsaly je jednorázový děj ukončený v minulosti, navíc s doplněním přesného času, první výraz inventa překládáme dokonavým slovesem, v originálu je využito jelikož líčí děj, který je ukončen dávno před okamžikem promluvy a nemá žádný vztah k okamžiku promluvy.

Imparfait

136) Příklad

Elle m'écritait qu'un « esprit sain » régnait là-bas ;

Překlad : Psala mi, že tam vládne « zdravý duch ».

Předpokládaná hypotéza, kdy je imperfektum líčí nedokonavý děj se potvrdila, navíc do českého jazyka překládaný nedokonavě, jistě by se dalo říci i psávala mi.

137) Příklad

Certains écrivaint tant de lettres, avec une telle ferveur, que cela relevait de l'épistolat.

Překlad : Někteří psali tolik dopisů a s takovým záplem, že to hraničilo s posedlostí.

Imperfektum v originále je užito pro líčení děje, pro který není důležité kdy začal nebo skončil, ale líčení děje v jeho průběhu překládané českým nedokonavým slovesem.

Passé simple

138) Příklad

Le commissaire écrit en personne à madame Armand.

Překlad : Komisař osobně napsal paní Armandové dopis.

V originále je použito passé simple pro vyjádření minulosti která se nijak nevztahuje k okamžiku promluvy ; přeloženo dokonavým slovesem.

Passé simple

139)Příklad

Jediný nále z intercorpu demonstruje opět minulost bez vztahu k okamžiku promluvy, tedy takový děj, který byl v okamžiku promluvy již ukončen, měl by být přeložen dokonavým českým slovesem.

Pendant ces trente-cinq ans le complexe de Sisyphe fut mon lot quotidien comme l'écrivirent si joliment Messieurs Sartre et Camus, ce dernier surtout.

Výraz « měl by být » je oprávněný, tato část totiž není v Intercorpu přeložena. Volně bych tuto větu přeložila jako : A během těch 35ti let se Sisyphův komplex stal mým denním chlebem ; jak už to tak krásně popsali pánové Sartre a především Camus.

Plus-que-parfait

140)Příklad

Do corpusu byl zadán i dotaz na plus-que-parfait, které potvrdilo vyjádření předčasnosti před jiným minulým dějem. Výraz « psaný » nás odkazuje k předčasnosti, protože je patrné, že na lístku o kterém je řeč, již bylo něco v minulosti (jiném minulém ději) napsáno.

Balthasar lui tendit le message que Cammerschulze **avait écrit**.

Překlad : Baltazar mu podal lístek, psaný rukou Kammerschulzeho.

Bývá běžné každou část shrnout a shromáždit získané výsledky. Touto prací jsem se však nesnažila dopátrat např. určitého počtu výskytu imparfait versus passé composé. Praktickou částí jsem chtěla podpořit část teoretickou. Mým cílem bylo ukázat různé použití různých časů, jaksi opřít jednu část o druhou. Bez teoretického vymezení by praktická část sama o sobě nešla vytvořit ; naopak bez praktické části by se z té teoretické stal shluk ničím nepodložených informací. Veškeré komentáře jsem se snažila aplikovat přímo na určitý druh slovesa, či věty ; objasnit, proč jsem ho vybrala a potvrdit nebo vyvrátit hypotézy. Tohoto cíle, se, doufám, podařilo dosáhnout.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo co nejdetailněji a nejsrozumitelněji popsat možnosti, jak ve francouzském jazyce vytvořit všechny minulé časy, jak a kdy je použít, a jaký by mohl být jejich případný český ekvivalent při překladu. Největší oporou teoretické části se stala gramatika autorů M. Riegela, J.-C. Pellata a R. Rioula. Při přípravě na teoretickou část jsem se snažila zohlednit výklady všech gramatik, které jsem měla k dispozici, tedy například *Le bon usage* nebo i *Grammatique critique du français* (Mark Wilmet, 1998) či *Grammaire de la phrase française* (Pierre Le Goffic, 1993). Úvod do studia slovesných časů jsem se snažila načerpat ze všech zmíněných děl, nicméně osnova práce, kterou jsem měla navrženou, se nejvíce shodovala právě s *Grammaire méthodique*, která mi přišla nejlepší ze všech zmiňovaných. *Le bon usage* je jistě mnohem rozsáhlejší, ale po zdlouhavé práci s ním jsem se opět vrátila ke *Grammaire méthodique*.

Cílem první části bylo teoreticky popsat slovesné minulé časy francouzštiny ; zároveň však bylo snahou jejich použití a funkci mezi sebou porovnat a vymezit mezi nimi rozdíly. Tento cíl jsem, doufám, naplnila, když jsem se snažila uvedené teorie demonstrovat na příkladových větách, aby rozdílné použití bylo vždy jasně patrné. Snažila jsem se upozornit i na možné výskyty slovesných časů v případech, kdy jejich použití není časté, ale je potřeba ho alespoň pasivně znát, aby došlo ke správnému pochopení významu.

Součástí první části práce byl i stručný popis možností českého jazyka, co se týká vyjadřování minulosti a především snaha o podrobnější popis vidové problematiky. Vid sám o sobě tvoří trochu problematickou kategorii, kterou jsem se snažila popsat. Tohoto cíle, jsem, doufám, dosáhla, díky velmi užitečnému dílu Jana Šabršuly *Nominálně verbální konstrukce a povaha děje ve francouzštině*, která mi pomohla uchopit problematiku vidu jak z českého, tak z francouzského pohledu a vyslovit případné hypotézy možného překladu. Na základě tohoto díla byla stanovena slovesa, jež jsem se rozhodla zkoumat v paralelním korpusu Intercorp.

Pro praktickou část práce bylo využito textů z paralelního korpusu Intercorp, jejichž přesné názvy jsou součástí této části. Hledání v paralelním korpusu zpočátku představovalo obrovský problém a bylo zapotřebí hodně cvičné práce, při které bylo cílem vyhledávání různých parametrů v různých textech. Až po mnoha pokusech byla definitivně stanovena metoda zjišťování výsledků. Byla stanovena slovesa, na základě

svého významu, u kterých se dopředu očekával určitý typ překladu nebo chování. Snahou bylo tyto hypotézy potvrdit či vyvrátit, nebo nalézt například něco nového, co ani v teoretické části nebylo zmíněno. Mimo okraj sledovaných slovesných časů se potvrdila již dříve vysledovaná domněnka, že ve francouzštině se mnohem častěji používá pasíva a to i v mluvené řeči, což nám mohly potvrdit úryvky, ve kterých se vyskytovala přímá řeč. V českém jazyce oproti tomu se pasívum běžně nevyskytuje, nebo alespoň ne v takové míře. V českém jazyce působí proto mnohem přirozeněji pokud je překládáno aktivně.

Rozsah práce neumožnil vyhledat všechna vybraná slovesa ve všech časech a ve všech osobách, což by mohlo přinést zajímavé poznatky. Pokud se jen teoreticky pokusíme určit konečný vzorek, tak by se při šesti uvedených časech, v šesti osobách při deseti slovesech jednalo o celkem cca 360 příkladů, což není v možnostech této bakalářské práce. Z počátku tedy tato snaha byla zachována, a postupně byly z dalších sloves vybrány pouze určité tvary. Potvrdily se hypotézy o schopnostech konkluzivních a nekonkluzivních sloves, která jsou či nejsou dle své povahy schopna zkomplexnit děj. Toto se dále odráželo v obdobných časech, které vyjadřují ukončený děj, tedy *passé simple* a *plus-que-parfait*. Tato část vyhledávání mi osobně přišla nejzajímavější, když se opravdu nenašel ani jeden hledaný výraz. Dalším poznatkem je vymizení prvních a druhých osob singuláru a plurálu při užívání *passé antérieur* a často i *passé simple*. Není to jev až tak překvapivý, uvážíme-li, že vzorky jsou romány a texty, které povětšinou vypráví o třetích osobách. Právě z důvodu nejpočetnějších výskytů v těchto osobách bylo po úplném vyhledání prvních sloves přistoupeno k vyhledávání jen ve třetích osobách. Nemyslím, že by tím výzkum byl nějak ošizen ; dle mých úsudků tyto příklady reflektují uvedené skutečnosti dostatečně. Z vyhledávání je patrné, že největší rozdíly se vyskytují, jak již zmínil Šabršula, právě v opozici *passé composé* či *passé simple* versus *l'imparfait*. Ostatní časy byly zpočátku vyhledávány, nicméně u nich nebyl očekáván jiný význam a proto bylo jejich podrobné vyhledávání omezeno. Neočekávala jsem, že *passé récent* by mohlo překvapit jinou funkcí než právě ukončeného děje, stejně jako *plus-que-parfait* může vyjádřit jiné významy, než byly zmíněny v teoretické části. Všechny byly dlé mého mínění podpořeny dostatečně u sloves *avoir*, *être*, *chercher*, *trouver* či *pouvoir*. (tedy za potvrzení významu považuji i to, pokud význam nalezen nebyl, potvrdilo to mou hypotézu, že neexistuje).

Vlastní závěry z praktické části se mi zdálo přehlednější komentovat přímo u jejich výskytů. Pod každým zajímavým výskytem je proveden podrobnější komentář

než u zbývajících nálezů, který v závěrečné části již není podrobně shrnut, neboť shrnovat shrnutí mi přišlo jako opakování informací.

Zkoumání přeložitelnosti různých jevů mezi dvěma jazyky je vždy zajímavým úkolem. Nebylo by jistě bezpředmětné při větším rozsahu práce prozkoumat všechny tvary zmiňovaných sloves, či stanovit slovesa naprosto jiná ve vzájemných opozicích, tak jsem se já snažila porovnat chercher a trouver. Osobně bych však viděla další námět ke zkoumání mezi dvěma románskými jazyky, například mezi francouzštinou a italštinou a zjištění, zda-li užití časů v jednotlivých jazycích je srovnatelné či v něm panují rozdíly.

RÉSUMÉ

La langue française, comme toute langue romane, est assez éloignée pour les locuteurs de langues slaves, autant pour la distance, que pour la différence au niveau stylistique ou grammatical. Le français étant très riche dans le système verbal, il reste difficile à apprendre. Dans tous les cas, il faut être plus attentif encore lorsque l'on utilise les temps au passé. Beaucoup de possibilités existent au moment d'exprimer quelque événement au passé, mais il faut toujours respecter certaines règles.

Le but de ce travail, comme énoncé dans le titre de mon mémoire de Licence, a été de décrire en détail le système des temps au passé en français, et d'exprimer leurs équivalents tchèques possibles. Nous savons que le système de temps en français est très riche, contrairement à la langue tchèque. Le but a été de découvrir de quelle façon exprimer le plus de temps français en tchèque. Contre 8 temps passés en français (passé composé, imparfait, passé simple, plus-que-parfait, passé antérieur - à l'indicatif + 3 temps passés au subjonctif passé, subjonctif imparfait, subjonctif plus-que-parfait), la langue tchèque ne possède qu'un seul et unique temps au passé.

Même si le passé récent n'est pas un temps verbal, il s'agit tout de même d'exprimer le temps au passé; j'ai donc décidé de le mentionner également. Dans la langue tchèque, c'est la tâche des adverbes, conjonctions ou autres moyens d'exprimer les équivalences.

Mon mémoire de Licence est composé de deux principales parties. Le but de la première a été de décrire de manière très détaillée de quelle façon on peut former les temps en français, quand nous pouvons les utiliser ; il était aussi important de définir les différences entre eux. J'ai essayé de mentionner tous les cas possibles d'utilisation de certains temps, ce qui était réalisable grâce à un certain nombre de livres de grammaire qui m'ont beaucoup aidé.

Tout d'abord, la partie théorique explique, comme je l'ai déjà noté, le système verbal français. Elle est également composée d'un chapitre où est traité la manière d'exprimer le passé en langue tchèque. Le troisième chapitre de cette partie théorique développe un sujet distinct, que l'on appelle l'aspect. On trouve ce chapitre après la

partie traitant de la langue française et tchèque, car il était plus utile de décrire cette problématique une fois pour les deux langues. Il est vrai que dans la langue tchèque, on distingue les verbes selon leur perfectibilité dans le perfectif/imperfectif ; mais, au point de vue français, il existe une manière différente. Dans cette partie, des verbes ont été choisis, et ces derniers ont été examinés in corpus parallèle - Intercorp.

Dans la seconde partie de mon mémoire de Licence, je me suis consacrée à la confirmation ou au rejet des hypothèses, lesquelles ont été énoncées dans un tableau. On a confirmé la plupart de ces hypothèses : tout d'abord, un choix de verbes examinés dans Intercorp a été réalisé ; cette sélection fut inspirée par le livre « Les constructions verbo-nominales et l'aspect verbal en français ».

Enfin, après avoir examiné les verbes, on pouvait confirmer ou rejeter les hypothèses mentionnées dans la partie théorique. Le but a été double: confirmer et démontrer sur les phrases trouvées dans le corpus toutes les théories que j'avais citées dans la partie théorique, mais aussi exprimer leur signification possible en tchèque. En fait, on utilise souvent adverbes ou conjonctions pour exprimer le plus-que-parfait. Deuxième conclusion : dans la majorité des cas, on emploie les verbes imperfectifs en tchèque pour traduire l'imparfait. Cette affirmation est vraie, mais pas dans 100% des cas. Nous avons vu aussi que le premières et secondes personnes du singulier et du pluriel au passé simple et passé récent sont plutôt en recul.

Etant donné qu'il était impossible d'énoncer toutes les formes avec tous les verbes que j'ai choisis, j'ai préféré citer surtout la troisième personne du singulier et du pluriel, car elles sont beaucoup plus utilisées dans les textes.

Il est toujours intéressant d'examiner toutes les possibilités de traduction entre deux langues. Cela l'aurait été également pour toutes les formes de verbes que j'ai sélectionnées, ou même avec d'autres verbes. Mon mémoire a été consacré à la comparaison entre la langue romane et la langue slave. Je trouverais beaucoup d'intérêt à étudier les différences entre deux langues romanes - par exemple le français et l'italien -, et dans ce travail, se consacrer aux différences ou points communs dans l'usage des temps au passé.

Bibliografie:

GREVISSE, M., GOOSSE, A. Le bon usage : Grammaire française. Paris : Duculot, 2006. ISBN 978-2801110454

HENDRICH, J., RADINA, O., TLÁSKAL, J., Francouzská mluvnice. Plzeň: Fraus, 2001. ISBN 80-7238-064-8

KOLEKTIV AUTORŮ. Mluvnice češtiny. Tvarosloví (2.díl). Praha : Academia, 1986. ISBN 21-114-86

KOLEKTIV AUTORŮ ÚSTAVU ČJ FF MU V BRNĚ. Příruční mluvnice češtiny. Brno: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4

LEEMAN-BOUIX, D. Grammaire du verbe français. Des formes au sens. Paris: Nathan, 2002. ISBN 2-09-191282-4

RIEGEL, M., PELLAT, J.-C., Rioul, R. Grammaire méthodique du français. Paris: PUF, 1994, ISBN 978-2-13-053959-9

ŠABRŠULA, J. Kapitoly z rozboru moderní francouzštiny III. Z konfrontační a překladatelské problematiky mezi současnou francouzštinou a češtinou. Praha: SPN, 1966. ISBN 1011-4996

ŠABRŠULA, J. Nominálně verbální konstrukce a povaha děje ve francouzštině. Praha: SPN, 1962. ISBN 14-565-63

Elektronické zdroje :

<http://www.etudes-litteraires.com>

<http://www.korpus.cz/intercorp/>